

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.83 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru” 1

I DAĻA - INDIKATORI

Kopējais sabiedrības noskaņojums 3

Tagadnes un nākotnes vērtējums 3

Kopējās situācijas attīstības vērtējums 4

Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums 4

Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums 6

Iespēju atrast labu darbu vērtējums 7

Valdības darba vērtējums 7

II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Ivars Austers, Margarita Dunska, Jānis Endziņš, Inga Kārklīņa, Feliciana Rajevska, Agnese Rutkovska, Andris Sarnovičs, Klāvs Sedlenieks, Pēteris Strautiņš 8

III DAĻA – UZŅĒMĒJDARBĪBA

Rīcība gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas summas 12

Uzņēmējdarbības vides vērtējums 12

Iedzīvotāju uzskati par iespējām uzsākt savu uzņēmējdarbību 13

Uzskati par ieguvumiem un zaudējumiem, veicot uzņēmējdarbību 16

Uzskati par uzņēmumiem – veiksmes stāstiem 18

Uzskati par banku attieksmi pret jaunajiem uzņēmējiem 19

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR UZŅĒMĒJDARBĪBU

Aldis Baumanis, Dairis Cālītis, Margarita Dunska, Jānis Endziņš, Juris Gulbis, Inga Kārklīņa, Valts Kalniņš, Elīna Leimane, Mikus Losāns, Salvis Roga, Agnese Rutkovska, Andris Sarnovičs, Klāvs Sedlenieks, Pēteris Strautiņš, Aiva Vīksna, Āris Žīgurs 20

PIELIKUMI

Aptaujas tehniskā informācija 28

Aptaujā izmantotā anketa 29

Atbildes uz jautājumu “Kuri 3 Latvijas uzņēmumi, Jūsaprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?” 32

„DNB Latvijas barometra” Nr.83 vajadzībām veikto aptauju tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 14.08.2015. līdz 27.08.2015. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāti 1004 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

„DNB Latvijas barometra” Nr.83 galvenie rezultāti

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.83 rezultātiem, augustā iedzīvotāju noskaņojums ir kļuvis nedaudz kritiskāks nekā tas bija pirms mēneša: gan Kopējā noskaņojuma, gan Tagadnes, gan Nākotnes vērtējuma indeksi ir nokrituši par diviem punktiem. Arī gandrīz visos apakšindeksos izmaiņas ir uz negatīvo pusi, un lielākais kritums ir valdības darba vērtējumā (6 punkti uz leju). Izņēmums ir pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums, kurš augustā, salīdzinot ar jūliju, ir pakāpies par vienu punktu uz augšu.

- Pozitīvi Latvijas **kopējās situācijas attīstību** augustā vērtēja 30%, bet negatīvi 44% (jūlijā attiecīgi 33% un 43%). Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss ir pasliktinājies no -10 līdz -14.
- Vērtējot **pašreizējo ekonomikas stāvokli**, to par labu uzskatīja 5%, 46% norādīja, ka tas ir viduvējs, bet kritisku vērtējumu sniedza 47%. Salīdzinot ar jūliju, augustā pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss mēneša laikā nav mainījies (gan jūlijā, gan augustā: -27).
- Mēneša laikā ir pasliktinājies iedzīvotāju **Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu** vērtējums: indekss no -11 jūlijā ir pazeminājies līdz -16 augustā. To, ka situācija šobrīd uzlabojas, atzīmēja 16%, bet uz pasliktināšanos norādīja 32%.
- Prognozējot **Latvijas ekonomikas stāvokli pēc gada**, optimistiski noskaņoti bija 21%, bet kritisku viedokli pauda 23%. Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss, salīdzinājumā ar jūliju, ir nokritis par diviem punktiem (jūlijā: -1, augustā: -3).
- Augustā iedzīvotāji bija nedaudz optimistiskāk noskaņoti, vērtējot **pašreizējo ģimenes materiālo situāciju**: indekss ir pakāpies no -11 jūlijā līdz -10 augustā. Kopumā 15% respondentu savas ģimenes finansiālo stāvokli vērtēja kā labu, bet par sliktu to uzskatīja 29%.
- Sniedzot prognozes **ģimenes materiālā stāvokļa attīstībai pēc gada**, 22% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka, viņuprāt, situācija būs uzlabojusies. Uz pasliktināšanos norādīja 12%. Indekss ir nokrities no +7 jūlijā līdz +5 augustā.
- Nedaudz kritiskāks, salīdzinot ar jūliju, augustā ir kļuvis arī **darba izredžu vērtējums** (indekss jūlijā: -39, augustā: -40). Iespējas Latvijā atrast labu darbu par labām augustā uzskatīja 8%, bet par sliktām – 62%.
- Lielākais indeksa kritums vērojams **valdības darba vērtējumā**: no -28 jūlijā līdz -34 augustā. Jāpiebilst, ka apmierināti ar valdības darbu augustā bija 23%, bet neapmierinātību pauda 70%.

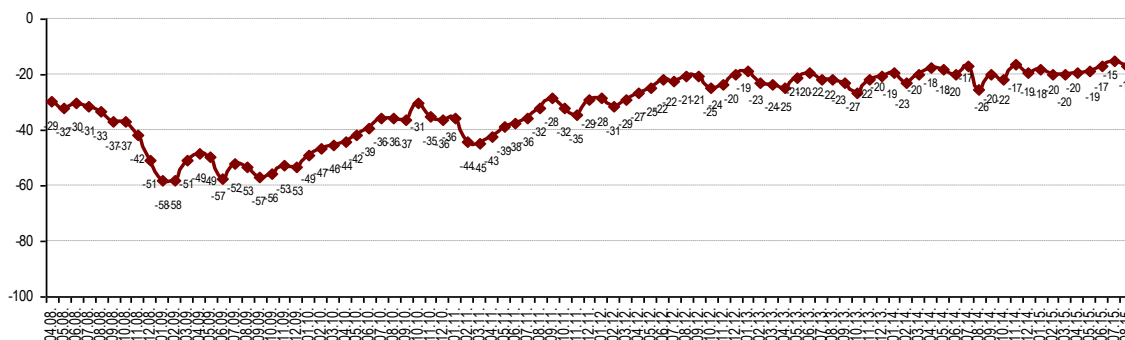
Mēneša laikā notikušās izmaiņas (07.2015.-08.2015.)	
KOPĒJIE INDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējā noskaņojuma INDEKSS	 -2
Tagadnes vērtējuma INDEKSS	 -2
Nākotnes vērtējuma INDEKSS	 -2
APAKŠINDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	 -4
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums	 0
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums	 -5
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes	 -2
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	 +1
Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes	 -2
Darba izredžu vērtējums	 -1
Valdības darba vērtējums	 -6

Tabulā attēlotas mēneša laikā notikušās izmaiņas (starpība punktos) "DNB Latvijas barometra" ietvaros mēritajos indeksos. Visi indeksi var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

Kopējā noskaņojuma INDEKSS

Visi respondenti

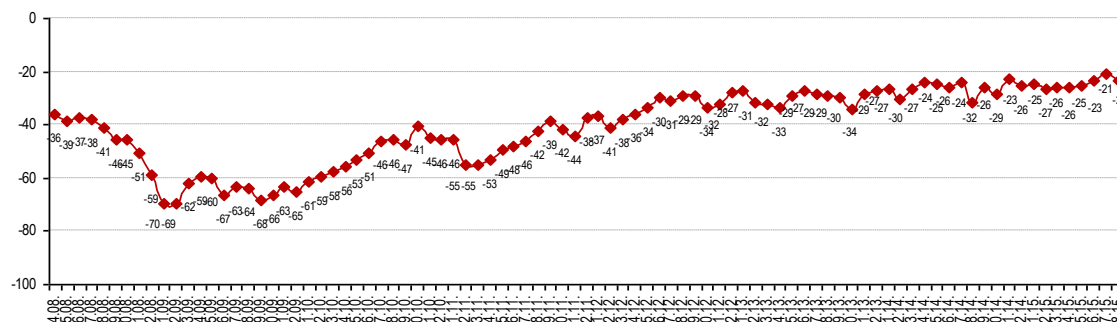

2015.gada augusta aptaujas dati liecina, ka iedzīvotāju noskaņojums, salīdzinājumā ar jūliju, ir nedaudz pasliktinājies: Kopējā noskaņojuma indekss ir noslīdējis no -15 līdz -17.

Tagadnes un nākotnes vērtējums

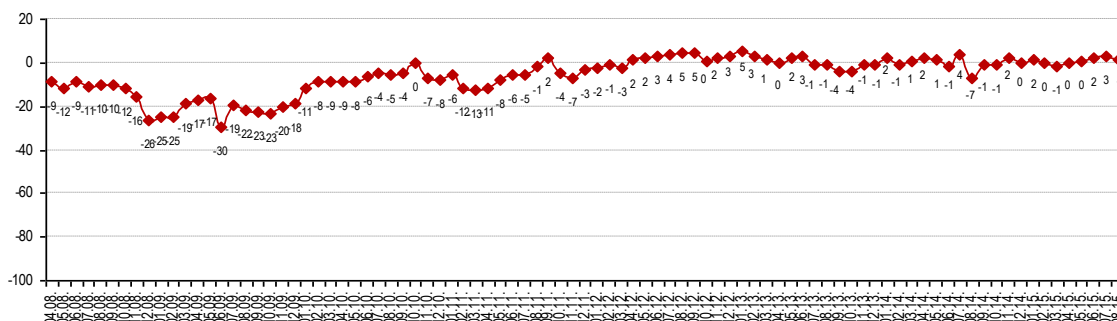
Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Raksturojot Tagadnes un Nākotnes vērtējuma izmaiņas, vērojams, ka augustā iedzīvotāju vērtējums gan Tagadnei, gan Nākotnei ir kļuvis negatīvāks. Tagadnes vērtējuma indekss ir pazeminājies no -21 jūlijā līdz -23 augustā, bet Nākotnes vērtējuma indekss – attiecīgi no +3 līdz +1.

Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometru” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indekss var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējas situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa).

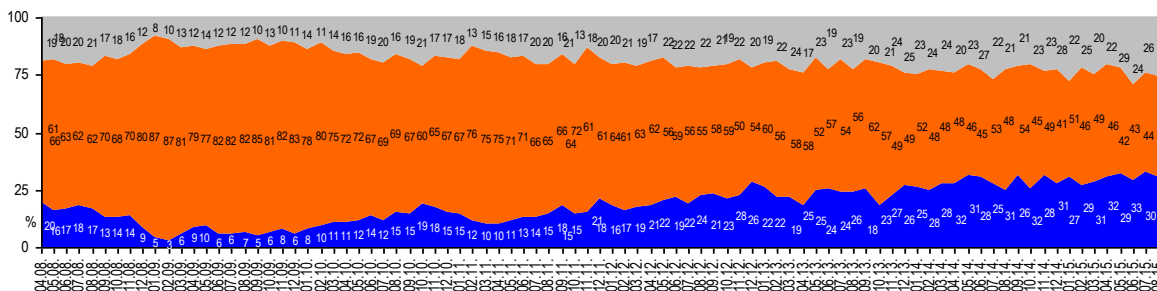
Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

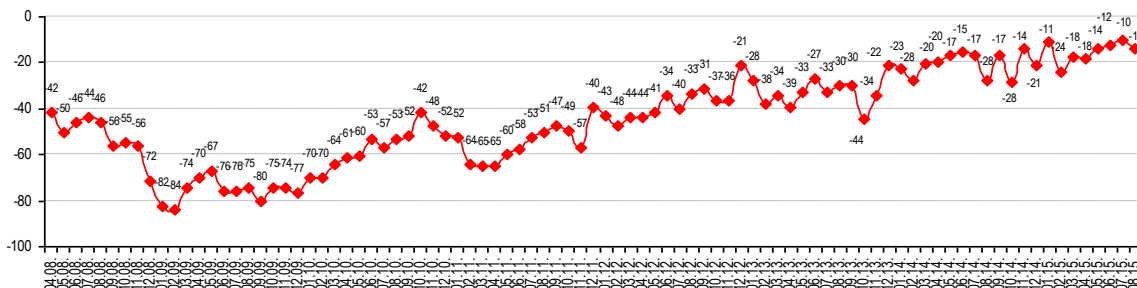
Grūti pateikt
Nepareizā
Pareizā

Visi respondenti

Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.83 datiem 30% respondentu pauda viedokli, ka situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā virzienā (jūlijā: 33%). To, ka situācija attīstās nepareizā virzienā, norādīja 44% (jūlijā: 43%). Salīdzinot ar jūliju, augustā Kopējās situācijas attīstības vērtējums ir nokrities – indekss augustā pazeminājies līdz -14 (jūlijā: -10).

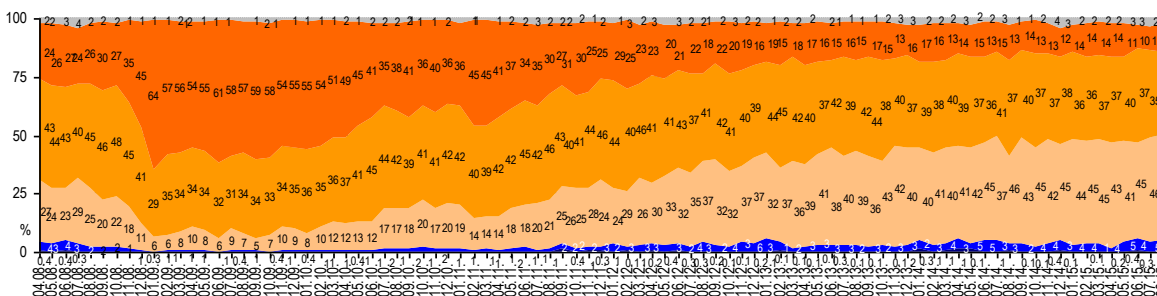
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli?
Vai, Jūsaprāt, tas ir...

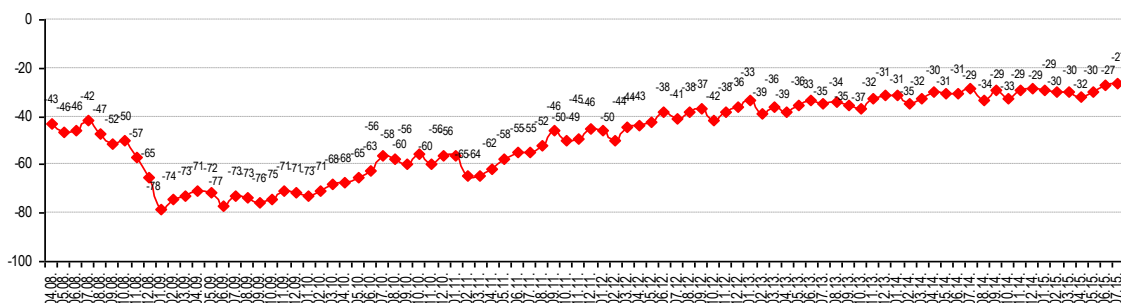
Grūti pateikt
Ļoti slikts
Drīzāk slikts
Viduvējs
Drīzāk labs
Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Kopumā 5% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka Latvijas ekonomikas stāvoklis ir „ļoti labs” vai „drīzāk labs” (jūlijā: 4%). Par „ļoti sliktu” un „drīzāk sliktu” pašreizējo ekonomikas situāciju uzskatīja 47% (jūlijā: 47%), bet par „viduvēju” – 46% (jūlijā: 45%). Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss mēneša laikā nav mainījies (gan jūlijā, gan augustā: -27).

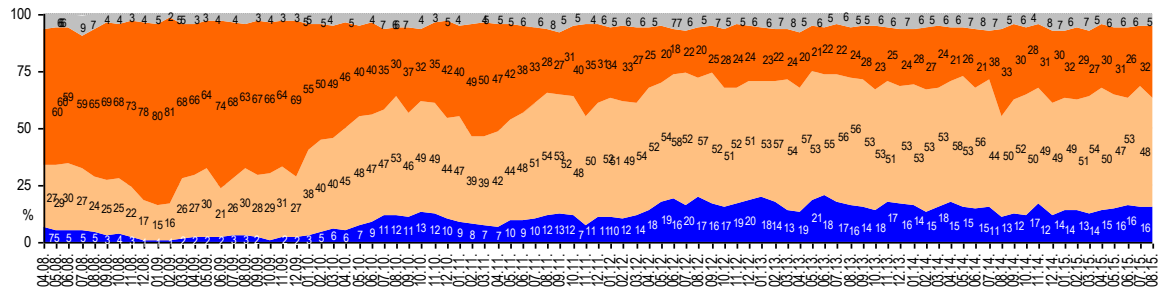
Apakšindeksi atspoguļo pozitīvo un negatīvo vērtējumu īpatsvaru starpību, kur daļēji pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums (%) ir reizināts ar koeficientu 0.5, bet pilnībā pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums - ar koeficientu 1. Līdz ar to indekss var svārstīties robežās no +100 līdz -100.

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

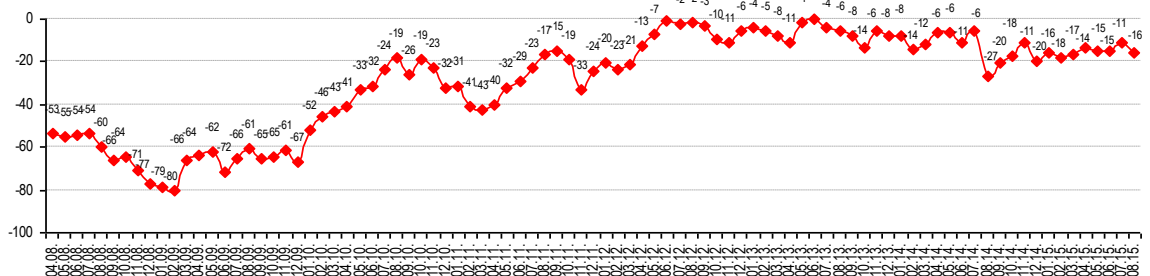
Grūti pateikt
Pasliktinās
Nemainās
Uzlabojas

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

Visi respondenti

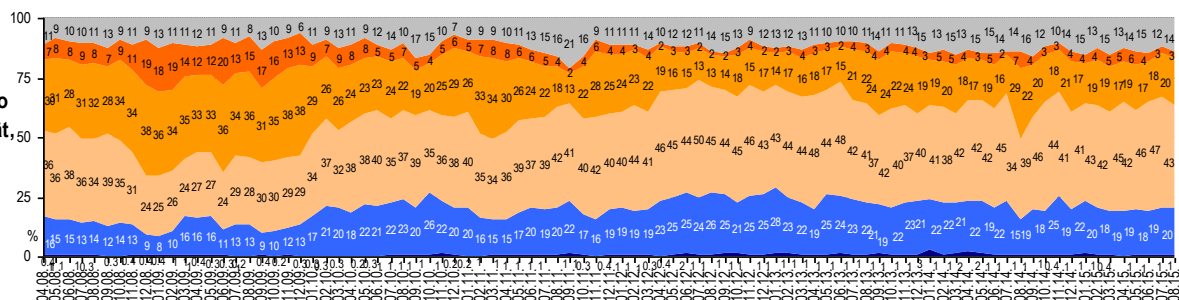
Kritiskāk nekā pirms mēneša Latvijas iedzīvotāji bija noskaņoti pret Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņām. To, ka situācija, viņuprāt, šobrīd uzlabojas, atzīmēja 16% (jūlijā: 16%), bet uz pasliktināšanos norādīja 32% (jūlijā: 26%). Viedokli, ka ekonomiskā situācija „*nemainās*”, pauda 48% (jūlijā: 53%). Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss mēneša laikā ir pasliktinājies no -11 līdz -16.

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

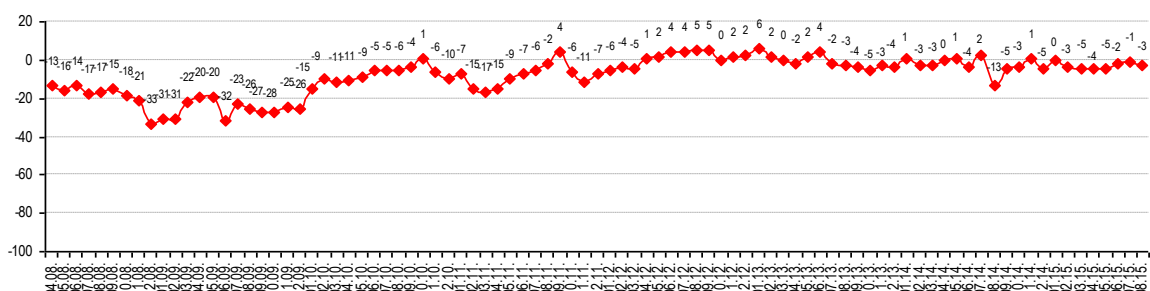
Grūti pateikt
Ievērojami pasliktinājies
Drīzāk pasliktinājies
Nebūs mainījies
Nedaudz uzlabojies
Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

Izsakot prognozes par Latvijas ekonomisko situāciju pēc gada, 21% respondentu uzskatīja, ka tā būs uzlabojusies (jūlijā: 20%). Nedaudz biežāk (23%) pausts viedoklis, ka pēc gada ekonomikas stāvoklis būs pasliktinājies (jūlijā: 21%). Visbiežāk (43%) respondenti norādīja, ka ekonomiskā situācija nebūs mainījies (jūlijā: 47%). Augustā Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss ir kļuvis kritiskāks nekā pirms mēneša (jūlijā: -1, augustā: -3).

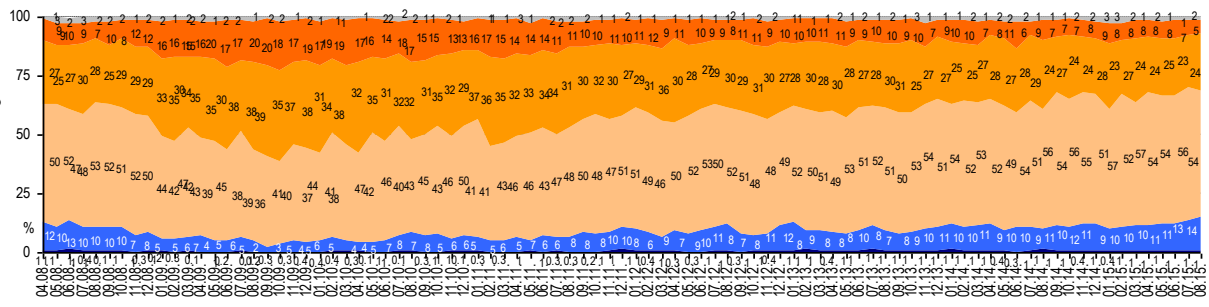
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsprāt, tas ir...

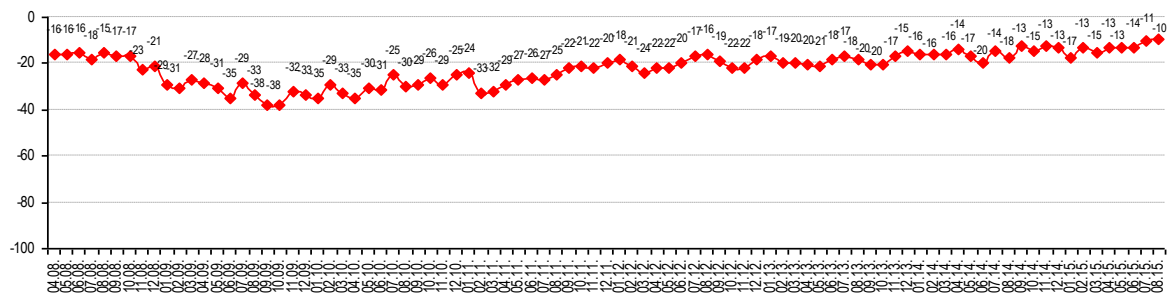
- Grūti pateikt
- Ļoti slikts
- Drīzāk slikts
- Viduvējs
- Drīzāk labs
- Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

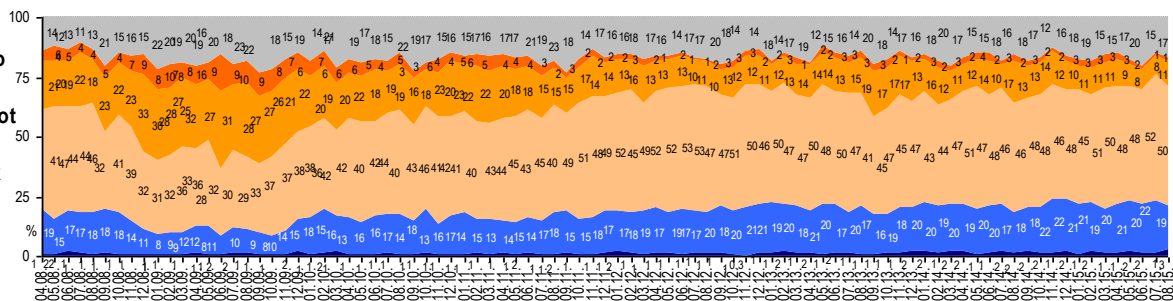
Lūgti novērtēt savas ģimenes pašreizējo materiālo situāciju, 15% respondentu atbildēja, ka tā ir „*ļoti laba*” vai „*drīzāk laba*” (jūlijā tā domāja 14%). To, ka finansiālā situācija ir „*viduvēja*”, norādīja 54% (jūlijā: 56%), bet par sliktu to uzskatīja 29% (jūlijā: 30%). Salīdzinot ar jūliju, vērtējums pašreizējam finansiālajam stāvoklim ir nedaudz uzlabojies (indekss jūlijā: -11, augustā: -10). Jāpiebilst, ka tas šobrīd ir augstākais rādītājs kopš 2008.gada aprīļa, kad tika uzsākti mērījumi.

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsprāt, visdrīzāk būs...

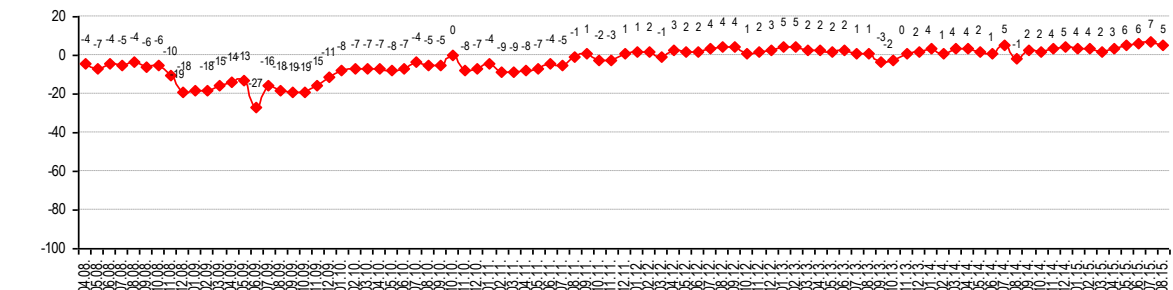
- Grūti pateikt
- Ievērojami pasliktinājies
- Drīzāk pasliktinājies
- Nebūs mainījies
- Nedaudz uzlabojies
- Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

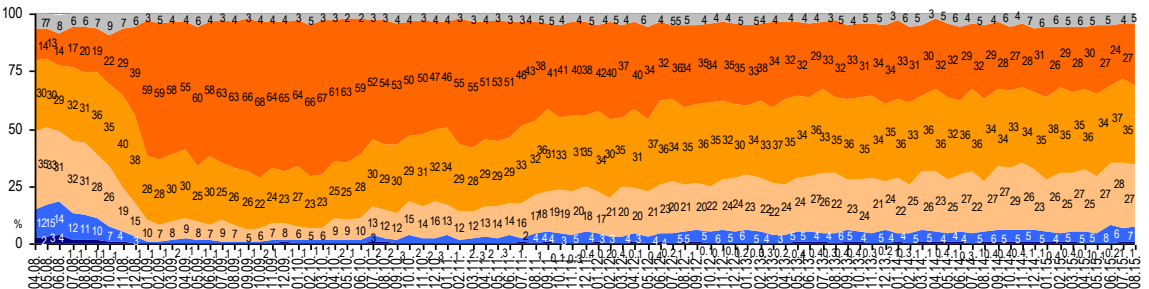

Nedaudz kritiskāki nekā pirms mēneša iedzīvotāji bijuši, sniedzot prognozes ģimenes materiālā stāvokļa attīstībai pēc gada: indekss ir nokrities no +7 jūlijā līdz +5 augustā. Kopumā 22% respondentu norādīja, ka, viņuprāt, ģimenes materiālais stāvoklis pēc gada būs uzlabojies, bet pasliktināšanos prognozēja 12% (jūlijā attiecīgi 23% un 9%). Puse (50%) aptaujas dalībnieku puda viedokli, ka pēc gada viņu ģimenes materiālais stāvoklis „*nebūs mainījies*” (jūlijā tā domāja 52%).

Iespēju atrast labu darbu vērtējums

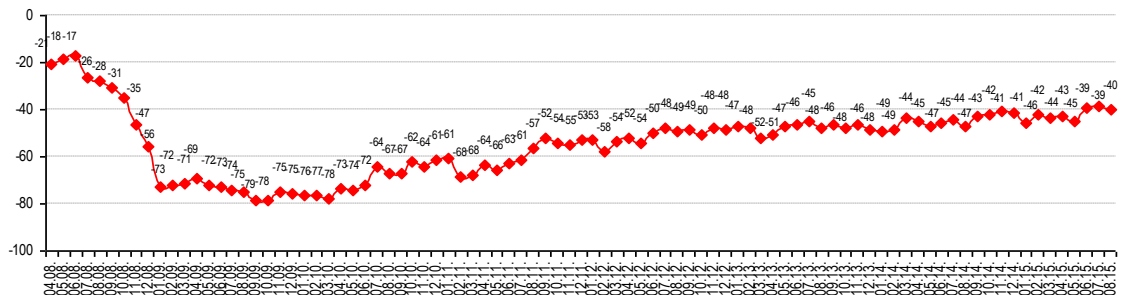
Kādas, Jūsuprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsuprāt, tās ir...

Grūti pateikt
 Ļoti slikts
 Drīzāk slikts
 Viduvējs
 Drīzāk labas
 Ļoti labas
 Visi respondenti

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

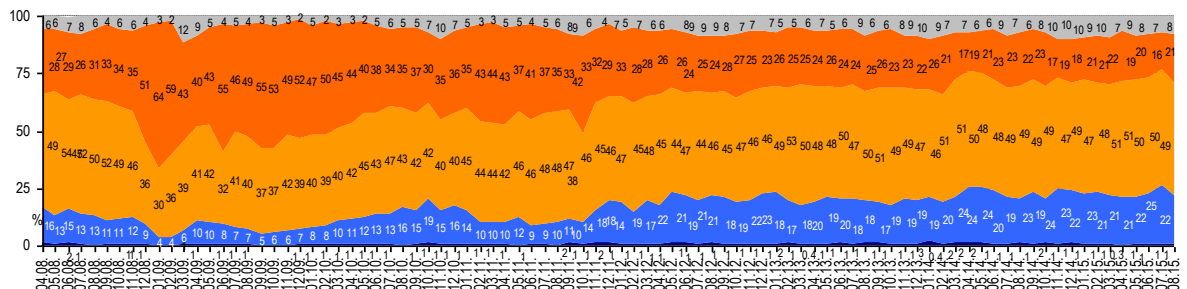

2015.gada augusta aptaujas dati liecina, ka 8% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju izredzes Latvijā atrast labu darbu uzskatīja par labām (jūlijā: 7%). Kritiski iespējas atrast labu darbu Latvijā vērtēja 62% (jūlijā: 61%), bet par „viduvējām” tās uzskatīja– 35% (jūlijā: 37%). Darba izredžu vērtējuma indekss augustā ir -40 (jūlijā: -39).

Valdības darba vērtējums

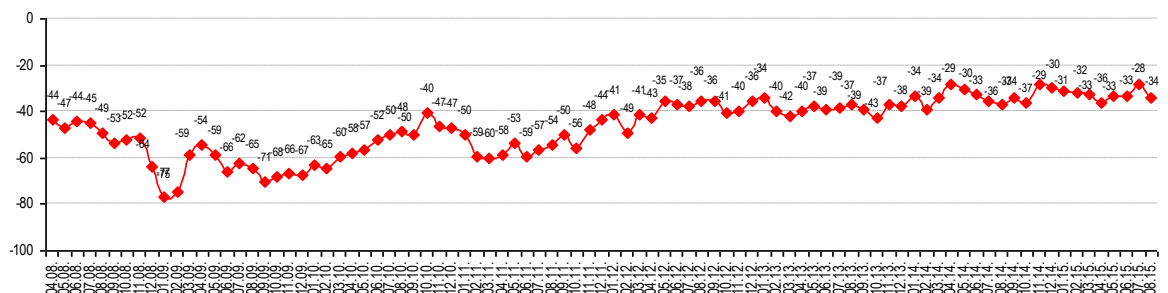
Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Grūti pateikt
 Pilnībā neapmierināts
 Drīzāk neapmierināts
 Drīzāk apmierināts
 Pilnībā apmierināts
 Visi respondenti

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Augustā ir pasliktinājusies iedzīvotāju attieksme pret valdības darbu: valdības darba vērtējuma indekss ir nokrities no -28 jūlijā līdz -34 augustā. Apmierinātību ar valdības sniegumu pauda 23% (jūlijā: 26%), bet neapmierināti ar to bija 70% (jūlijā: 66%).

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Ivars Austers, Latvijas Universitātes profesors sociālajā psiholoģijā

Jaunā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātos vērojams visai straujš optimisma kritums - gan individuālā līmenī, gan arī, domājot par makroekonomisko un makropolitisko situāciju Latvijā. Respondenti acīmredzot fokusējušies uz jauno, nezināmo, līdz galam nesaprotamo, kas tuvākajā laikā var piemeklēt Latviju. Neskaidrība, bažas bēgļu un imigrācijas jautājumu ziņā, valdības un Eiropas Savienības uztvertā nenoteiktība šo jautājumu risināšanā. Tostarp jāpiemin arī objektīvās problēmas, ko izraisījusi Krievijas - Ukrainas krīze.

Dr.oec. Margarita Dunska, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes asoc. profesore

Tuvojoties rudenim, atkārtojas diezgan ierasta situācija „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātos. Vasarā cilvēku noskaņojums daudzu objektīvu faktoru ietekmē mēdz uzlaboties - tas bija labi redzams iepriekšējā aptaujā (jūlijā). Kopējā noskaņojuma indekss bija sasniedzis visaugstāko nozīmi visa pētījuma laikā kopš 2008.gada – -15 punktus. Un tas, ka augustā indekss samazinājās par diviem punktiem, sasniedzot jūnija līmeni, ir diezgan likumsakarīgi. Apskatot aptauju rezultātus kopumā, ilgākā laika posmā, var secināt, ka apmēram pusotra gada garumā kopējais noskaņojums, kā arī abi pamatvērtējuma (tagadnes un nākotnes) indeksi atrodas diezgan stabilā pozīcijā, svārstoties faktiski katru mēnesi nelielā diapazonā. Augustā šīs svārstības bija uz kritisko pusi, bet, kā jau atzīmēju, sasniedza jūnija vai maija aptauju vērtējumus, turklāt gandrīz visos rādītājos izmaiņas bija ļoti līdzīgas. Viskritiskāk šoreiz bija novērtēts valdības darbs, novērtējuma indekss pasliktinājās par sešiem punktiem. Savukārt vienīgais apakšindekss, kura vērtība izmainījās uz pozitīvo pusi, bija pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums, - tas palielinājās par 1 punktu. Arī tas ir diezgan tradicionāli un zināmā mērā paradoksāli, cilvēki savu materiālo stāvokli novērtē pozitīvāk nekā kopējo ekonomisko situāciju, īpaši prognozējot ģimenes materiālo stāvokli. Kā jau biju rakstījusi iepriekšējos komentāros, tas ir vienīgais apakšindekss, kurš pēdējos 4 gados ir pozitīvs. Augusta aptaujā arī šeit respondenti bija noskaņoti kritiskāk un savās prognozēs bija piesardzīgāki (apakšindeksa vērtība ir samazinājusies par 2 punktiem). Un, kā parasti, var noslēgt ar atziņu, ka mūsu sabiedrības noskaņojums turpina būt pamatā pesimistisks un turpina nedaudz svārstīties atkarībā no tradicionāliem apstākļiem.

Jānis Endziņš, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs

Jaunākajā „DNB Latvijas barometrā” lieliski var redzēt, ka cilvēki seko līdz tiem notikumiem politiskajā vidē, kas tieši ietekmē viņu viedokli par valsts kopējo ekonomisko attīstību. Augustā, kad sākās nākamā gada budžeta apspriešana, ievērojami krituši visi tie rādītāji, kas saistīti ar Latvijas stāvokļa novērtējumu. Latvijas lielākā uzņēmēju biedrība - Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera jau daudzkārt norādījusi, ka amatpersonām trūkst ilgtermiņa domāšanas, vēlmes pildīt saistības, kā arī gribasspēka pieņemt izsvērtus un sarežģītus lēmumus.

No uzņēmējdarbības viedokļa nākamā gada budžets ir vissliktākais, kāds redzēts pēdējo gadu laikā. Tā vietā, lai samazinātu iedzīvotāju ienākumu nodokli, kas paredzēts gan savstarpēji noslēgtā vienošanās dokumentā ar Finanšu ministriju, gan arī normatīvajos dokumentos, valdība nolēma to nedarīt. Šis bija pirmais negatīvais vēstījums, ko saņēma gan biznesa vide, gan arī katrs iedzīvotājs personīgi, jo mazinājās uzticamība iepriekš panāktā vienošanos kontekstā. Pēc Finanšu ministrijas monologa, kā arī amatpersonu tuvdredzīgās attieksmes plānots ieviest pat jaunu darbaspēka nodokli - tā saukto solidaritātes nodokli. Lai arī uzņēmēji un arodbiedrības brīdināja par negatīvajām sekām, diemžēl amatpersonu nevēlēšanās ieklausīties var „atspēlēties” vai nu ar algu samazinājumu, vai darbinieku atlaišanu, lai kompensētu šo „ģeniālo ideju” par papildu nodokļa ieviešanu.

Tāpat Finanšu ministrija uzstāj uz diferencētā neapliekamā minimuma ieviešanas sistēmu, kas mazo algu saņēmējiem kaut kad tālā nākotnē it kā nodrošinās nelielu nodokļu daļas atmaksu no valsts. Redzot, kā respondenti „DNB Latvijas barometra” pētījumā vērtē Latvijas ekonomiskā stāvokļa attīstību, jāatzīst, ka sabiedrība

netic solītajiem pozitīviem ieguvumiem, par ko brīdinājušas vairākas organizācijas, tostarp Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera.

Ievērojamais valdības darba vērtējuma samazinājums, manuprāt, ir tiešs pierādījums tam, ka sabiedrība neatbalsta ne procesu, ne idejas nākamā gada valsts budžeta veidošanā, tāpēc atkārtoti aicinām ieklausīties uzņēmējos, kuri ir valsts „maka” pildītāji, maksājot nodokļus un attīstot savu darbību.

Inga Kārklīņa, SIA „Lāči” finanšu vadītāja

Līdzīgi kā iedzīvotāji, arī es uzskatu, ka ekonomiskais stāvoklis un kopējā valsts attīstība patlaban ir vērtējama kā drīzāk negatīva. Šādā līmenī vērtējums turas apmēram gadu, kas daļēji ir saistīts ar situāciju Ukrainā.

Tikmēr nākotnē mēs skatāmies nedaudz pozitīvāk - iedzīvotāji, tostarp uzņēmēji, sāks sajūst situācijas uzlabošanos, jo arvien straujāk attīstās eksports uz citām valstīm. Patlaban un arī turpmāk būs pieejamas Eiropas Savienības atbalsta programmas eksportam, kuras ar laiku nesīs atdevi.

Attiecībā uz ģimenes materiālo stāvokli vērtējums viennozīmīgi ir uzlabojies kopš 2008. gada un tagad vērtējams kā vidējs. Tikmēr iespējas atrast labu darbu ir ļoti diferencētas atkarībā no vecuma. Vecumā no 25 līdz 40 gadiem iespējas vērtēju kā labas, bet citiem - kā sliktas.

Jāpiebilst, ka valdības darbu personīgi vērtēju kā sliktu, orientētu uz īstermiņa risinājumiem, investīciju un uzņēmējdarbību neveicinošu.

Dr.pol.sc. Feliciana Rajevska, Vidzemes Augstskolas asociētā profesore

Kā izskaidrot, ka vairāku gadu garumā sabiedrībai ir visai pesimistisks vērtējums par mūsu valsts attīstības perspektīvām? Daļēji to noteica ļoti nelabvēlīgais ārējais fons, ietilgusī recesija Eiropas Savienības ekonomikā, bēgļu plūsma, daļēji 2016. gada budžeta veidošana augustā un sociālo partneru neapmierinātība ar šo ierasti konfliktu pilno procesu. Neapmierinātību vairoja arī valdības konsekvences trūkums nodokļu politikā un tieksme risināt valsts budžeta problēmas uz sociālā budžeta rēķina. Īpaši satraucošs ir 62% respondentu kritiskais vērtējums iespējām atrast labu darbu Latvijā. Valdības nepopularitātes pieaugumam iemesli ir daudzi un dažādi, bet ir manāms, ka sabiedrība jau ir nogurusi no politiskiem spēkiem, kas gadiem ilgi - daži pat gadu desmitiem ilgi - ir nemainīgi valdošajā koalīcijā. Politiskās elites rotācija ir minimāla, trūkst jaunu ideju un jaunas pieejas.

Agnese Rutkovska, Latvijas Bankas ekonomiste

Jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums rāda, ka iedzīvotāju kopējā noskaņojuma indekss augustā ir pasliktinājies par 2 punktiem. Šāds rezultāts nepārsteidz, jo pēdējā laikā publiskā telpa gluži vai mutuļo dažādās emocijās un strīdos – par bēgļiem, par budžeta veidošanas aspektiem, tajā skaitā allaž jutīgajos nodokļu politikas un sabiedriskā sektora strādājošo algu jautājumos.

Šie jautājumi ir provocējuši pasliktinājumu vairākos apakšindeksos – Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums kritis par 5 punktiem, bet visnozīmīgākais pasliktinājums ir valdības darba vērtējumā – kritums 6 punktu apmērā.

Savukārt neliels uzlabojums (par 1 punktu) vērojams vien pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējumā, kas apliecina, ka kopējā noskaņojuma indeksa pārmaiņas tik tiešām vairāk ietekmē emocijas par izmaiņām Latvijas (un ne tikai) politiskā un ekonomiskā dienaskārtībā, bet ģimeņu rocību patlaban tas tieši neietekmē.

Šos noskaņojuma pasliktinājuma iemeslus ir svarīgi atklāt, jo tie var daudz ko pateikt priekšā par norisēm mājāsaimniecību uzvedībā. Vismaz es augusta rezultātus interpretēju kā tādus, kas tuvākajos mēnešos nozīmīgi neietekmēs ģimeņu tēriņus – joprojām tiks pirktas preces un pakalpojumi, necenšoties veidot prāvākus piesardzības uzkrājumus. Tomēr situāciju par ļoti stabilu uzskatīt nevar, un to vēl nopietnāku padara nenoteiktības palielināšanās globālajos tirgos, īpaši lūkojoties Ķīnas un citu attīstības valstu virzienā, kas līdz ar pieprasījuma kritumu var arī negatīvi ietekmēt Eiropas Savienības valstu, tostarp Latvijas, ražošanas un eksporta apjomus, tādējādi arī algu un darba vietu skaitu nākotnē. Savukārt bēgļu jautājums Eiropā ir dramatiski saasinājies, un tā

tālākā attīstība ir grūti prognozējama, kas, pat ja patērētāju uzvedību tuvākajā laikā neietekmēs, tomēr uzņēmējiem gan būs signāls nogaidīt ar jaunām investīcijām.

Dr. Andris Sarnovičs, Banku augstskolas rektors, asoc. profesors

Ja iepriekšējā mēnesī mēs varējām vērot iedzīvotāju noskaņojuma uzlabošanos faktiski visos rādītājos, tad šajā mēnesī gandrīz visos ir piedzīvots kritums. Jāatzīst gan, ka iedzīvotāju noskaņojuma kritums ir vērojams katru gadu vasaras beigās, kad atvaļinājumu laiks tuvojas beigām un domas par atgriešanos rūpju pilnā ikdienā veicina kriticismu arī attiecībā pret valsts pārvaldē un ekonomikā notiekošajiem procesiem.

Vienīgais izņēmums šoreiz ir pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums. Izskaidrojums tam varētu būt saistīts ar iedzīvotāju negatīvajām gaidām, ko noteica sarežģītā starptautiskā situācija reģionā un tās potenciālā un nu jau arī reālā ietekme uz ekonomiskajiem procesiem valstī, bet kas tomēr pilnībā nav piepildījušās, pateicoties energoresursu un ikdienas preču un pakalpojumu cenu pazeminājumam, kā arī, iespējams, kārtējās krīzes gaidu ietekmē zināmai paradumu maiņai attiecībā pret mājsaimniecību tēriņiem. Vērtējot ģimeņu materiālā stāvokļa attīstības prognozes ilgākā laika periodā, iedzīvotāji kopumā saglabā pozitīvu prognozi, tomēr kļuvuši piesardzīgāki.

Augustā salīdzinājumā ar iepriekšējiem mēnešiem ir krities arī valdības darba vērtējuma indekss. Kamēr valdība demonstrē spēju enerģiski risināt aktuālos jautājumus, iedzīvotāju attieksme uzlabojas, tomēr, ja valdības rīcībspēja kādu problēmu risināšanā sāk buksēt vai arī valdošo partiju politiku rīcība sabiedrībai nav saprotama, valdības darbs tiek vērtēts kritiskāk.

Klāvs Sedlenieks, sociālantropologs, Rīgas Stradiņa universitātes lektors

Kopumā turpinās ārkārtīgi lēna uzlabošanās vairumā „DNB Latvijas barometra” vērtējumos. Temps, kādā uzlabojas vērtējumi, kā redzams no grafika „kopējā noskaņojuma indekss”, ir aptuveni 10 punkti piecos gados. Tā kā tagad esam apmēram uz „-15” līmeņa, tad ar šādu tempu varam sagaidīt, ka noskaņojums varētu kļūt neitrāls aptuveni septiņos līdz desmit gados. Vai tas ir ātri vai lēni, ir grūti spriest. Iespējams, ka tas ir normālas ekonomiskas izaugsmes temps. Tomēr ir arī skaidrs, ka nekāds pirms dažiem gadiem sludinātais „ekonomiskais izrāviens” nav noticis. Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības indekss rāda, ka iedzīvotāji arvien mazāk tic, ka nākamais gads kopumā būs labāks nekā šis gads. Tas gan neattiecas uz uzskatiem par katra individuālajiem ienākumiem, kuru prognozes turpina būt samērā pozitīvas. Vispozitīvāko izaugsmi parāda attieksme pret to, vai Latvija kopumā attīstās pareizajā vai nepareizajā virzienā, kur novērojama konstanta pozitīva dinamika kopš 2009. gada sākuma. Teorētiski mēs jau tuvākajos gados šajā rādītājā varētu sagaidīt nulles līmeņa sasniegšanu.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Biju gaidījis, ka augustā „DNB Latvijas barometra” rādītāji turpinās pieaugt, jo šajā mēnesī laika apstākļi bija patiešām lieliski. Tas mēdz ietekmēt cilvēku noskaņojumu. Taču noticis pretējais, lielākā daļa jautājumu devuši caurmērā nedaudz negatīvākas atbildes nekā lietainajā jūlijā, kas izpelnījās tik daudz nievu kā „gada labākais oktobris”. Taču ir mierinājums – kritums noticis no līdz šim augstākā punkta, kopējā noskaņojuma indikatoram noslīdot tikai nedaudz, līdz iepriekšējam augstākajam līmenim. Viens no rādītājiem sasniedzis līdz šim augstāko punktu, - tas ir ģimeņu materiālā stāvokļa vērtējums. To noteikti var uzskatīt par vienu no svarīgākajiem, jo tas acīmredzot mazāk ietekmējas no kopējās ziņu plūsmas emocionālajām vibrācijām, mudina cilvēkus padomāt, kā viņiem tiešām klājas. Pagaidām indekss vēl ir mīnusu zonā, ar pašreizējo tendenci tas varētu kļūt pozitīvs apmēram divu gadu laikā. Ievērojot sagaidāmās izmaiņas kredītēšanas ciklā, tas šķiet ticami. Ļoti krasas izmaiņas šoreiz nav piedzīvojis neviens no indeksiem.

Iespējams, ka noskaņojuma pasliktināšanos jūlijā izraisīja lielais „cepiens” par notikumiem Kīnā. Skats, kā pasaules lielākā komunistiskā partija balsta savu reputāciju uz centieniem uzpūst plīsušu akciju tirgus burbuli, ir tiešām melodramatisks.

III DAĻA – UZŅĒMĒJDARBĪBA

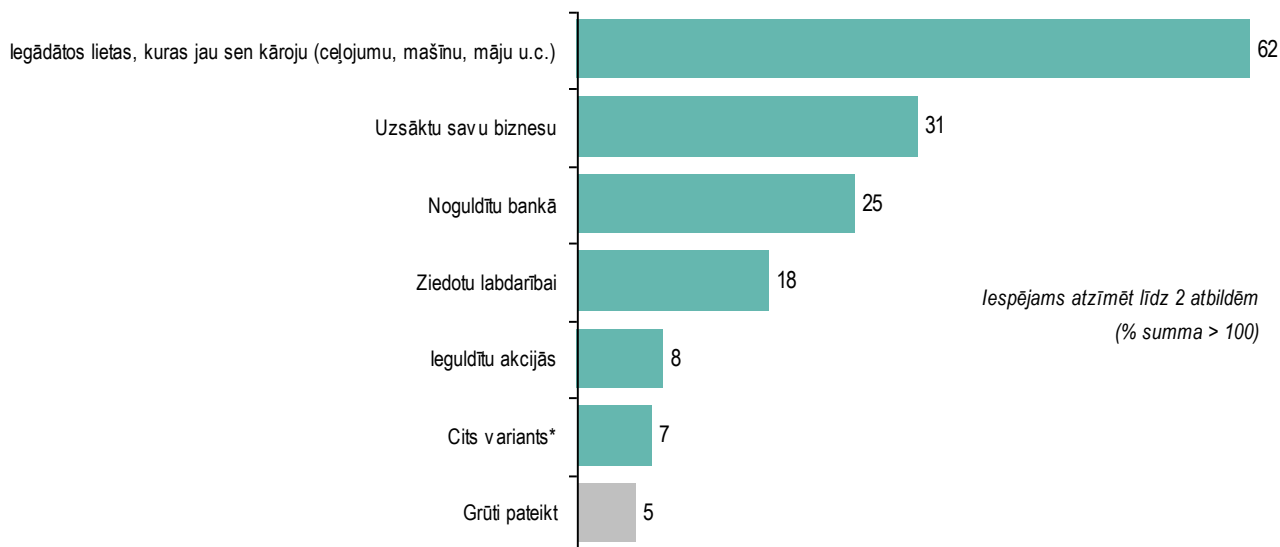
Galvenie rezultāti

2015.gada augustā veiktajā „DNB Latvijas barometra” Nr.83 pētījumā respondentiem lūdza atbildēt uz dažādiem ar uzņēmējdarbību saistītiem jautājumiem. Saskaņā ar aptaujas datiem aptuveni trešdaļa respondentu, ja tiktu pie lielas naudas summas, ieguldītu to uzņēmējdarbības uzsākšanā (visbiežāk gan aptaujas dalībnieki norādīja, ka iegādātos lietas, kuras sen kāroja). Aptuveni 1/4 respondentu pozitīvi vērtēja uzņēmējdarbības vidi Latvijā, un kopumā nedaudz vairāk kā puse ir domājuši sākt veidot vai ir sākuši strādāt pie sava uzņēmuma izveides. Raksturojot jomas, kurās varētu dibināt savu uzņēmumu, visbiežāk tika nosaukta apkalpojošā sfēra, tirdzniecība. Starp būtiskākajiem ieguvumiem no savas uzņēmējdarbības visbiežāk tika minēta iespēja nopelnīt, bet starp zaudējumiem – papildu stress. Jāpiebilst, ka tikai aptuveni katrs desmitais respondents uzskatīja, ka bankas pret jaunajiem uzņēmējiem ir pretimnākošas, bet starp lietām, ko vēlētos sagaidīt no bankas, visbiežāk tika atzīmēts elastīgs kredīta atmaksas grafiks.

- Gadījumā, ja **tiktu pie lielas naudas summas**, respondenti visbiežāk to iztērētu sen kārotu lietu iegādei (ceļojums, mašīna, māja u.c.) (62%). Nākamās biežāk nosauktās atbildes bija sava biznesa uzsākšana (31%) un noguldījums bankā (25%).
- Kopumā 23% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju **uzņēmējdarbības vidi vērtēja** kā labvēlīgu, bet par nelabvēlīgu to uzskatīja 55%.
- 14% respondentu darbības jomā atbildēja, ka ir domājuši par **savas uzņēmējdarbības uzsākšanu** un ir jau to nodibinājuši vai strādā pie tā. Vēl 38% atzina, ka ir par to domājuši, bet nav to izdarījuši. To, ka nav domājuši par savu uzņēmējdarbību, atzina 44%. Jāpiebilst, ka 2015.gadā biežāk nekā pirms trīs gadiem respondenti atzina, ka ir domājuši un ir uzsākuši savu uzņēmējdarbību un ka ir par to domājuši, bet vēl nav realizējuši ieceri.
- Raksturojot, kādā **jomā viņi varētu dibināt uzņēmumu**, visbiežāk tika nosauktas tādas jomas kā apkalpojošā sfēra, tirdzniecība (11%), sabiedriskā ēdināšana (6%) un lauksaimniecība (5%). Jāmin, ka sabiedriskā ēdināšana starp iespējamajām uzņēmējdarbības jomām 2015.gadā tika minēta biežāk nekā pirms trīs gadiem.
- Lūgti nosaukt **ieguvumus no savas uzņēmējdarbības**, visbiežāk respondenti par tādiem uzskatīja iespēju nopelnīt (61%), iespēju pašam organizēt savu dzīvi, laiku (59%) un iespēju darīt to, kas pašam patīk (57%). Salīdzinot 2012. un 2015.gada aptauju datus, vērojams, ka iespēja pašam organizēt savu dzīvi un laiku 2015.gadā par ieguvumu tika atzīta biežāk nekā pirms trīs gadiem.
- Savukārt par **būtiskākajiem zaudējumiem** no savas uzņēmējdarbības, visbiežāk atzīts papildus stress (63%) un iespēja zaudēt naudu, neko nenopelnīt (59%). 2012. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums liecina, ka papildu stress kā būtisks zaudējums 2015.gadā tika minēts biežāk.
- Atbildot uz jautājumu „**Kuri 3 Latvijas uzņēmumi, Jūsaprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?**”, visbiežāk respondenti nosauca Latvenargo (11%). Salīdzinot bieži par veiksmīgiem uzņēmumiem tika uzskatīti Latttelecom (8%), Latvijas valsts meži (7%) un LMT (7%).
- Pētījuma dati liecina, ka 9% respondentu paida viedokli, ka **banku attieksme pret cilvēkiem, kuri vēlas dibināt uzņēmumu**, ir pretimnākoša. 48% atbildēja, ka banku attieksme ir piesardzīga, bet 19% to uzskatīja par noraidošu.
- Jautāti, ko viņi **vēlētos sagaidīt no bankas, dibinot jaunu uzņēmumu**, visbiežāk aptaujas dalībnieki atzīmēja, ka vēlētos elastīgu kredīta atmaksas grafiku (51%).

Rīcība gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas summas

Ko Jūs darītu, ja tiktu pie lielas naudas summas? Izvēlēties divas galvenās atbildes!

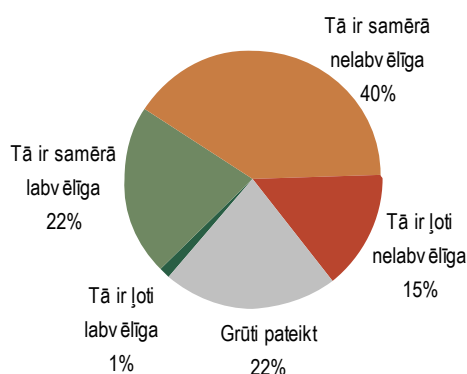
2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cits variants" ietilpst: "palīdzētu ģimenei, radniekiem (bērniem, mazbērniem u.c.)" (minēts 31 reizi); "ieguldītu izglītībā (savā, bērnu, mazbērnu)" (minēts 12 reizes); "ieguldītu veselības uzlabošanā" (minēts 11 reizes); "ieguldītu mājokļa remontā" (minēts 5 reizes); "nomaksātu kredītus, parādus" (minēts 5 reizes); "ieguldītu esošajā biznesā" (minēts 4 reizes); "ieguldītu investīcijās" (minēts 3 reizes); "aizbrauktu no valsts" (minēts 1 reizi); "pārceltos uz Kanādu" (minēts 1 reizi); "sakārtotu savu dzīvi" (minēts 1 reizi); "ziedotu baznīcai" (minēts 1 reizi).

2015.gada augustā veiktās aptaujas ietvaros respondentiem jautāja, ko viņi darītu, ja tiktu pie lielas naudas summas. Visbiežāk aptaujas dalībnieki atzina, ka iegādātos lietas, kuras sen kāroja (ceļojumu, mašīnu, māju u.c.) (62%). Nedaudz mazāk kā trešdaļa (31%) atbildēja, ka uzsāktu savu biznesu, 25% norādīja, ka naudu ieguldītu bankā, 18% to ziedotu labdarībai, bet 8% - ieguldītu akcijās.

Uzņēmējdarbības vides vērtējums

Kā Jūs patlaban vērtējat uzņēmējdarbības vidi Latvijā?

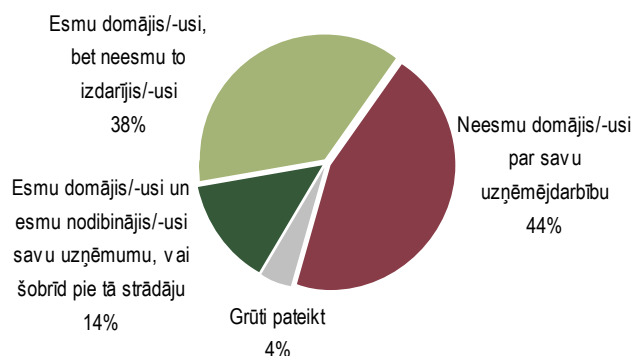

2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

Lūgti novērtēt uzņēmējdarbības vidi Latvijā, par „ļoti labvēlīgu” to uzskatīja tikai 1%, vēl 22% atbildēja, ka tā ir „samērā labvēlīga”. Kritiski uzņēmējdarbības vidi Latvijā vērtēja 55%, tajā skaitā 15% respondentu norādīja, ka tā ir „ļoti nelabvēlīga”. Jāpiebilst, ka salīdzinoši lielai daļai respondentu nebija viedokļa šajā jautājumā (22%).

Iedzīvotāju uzskati par iespējām uzsākt savu uzņēmējdarbību

Vai esat kādreiz domājis/-usi uzsākt savu uzņēmējdarbību?

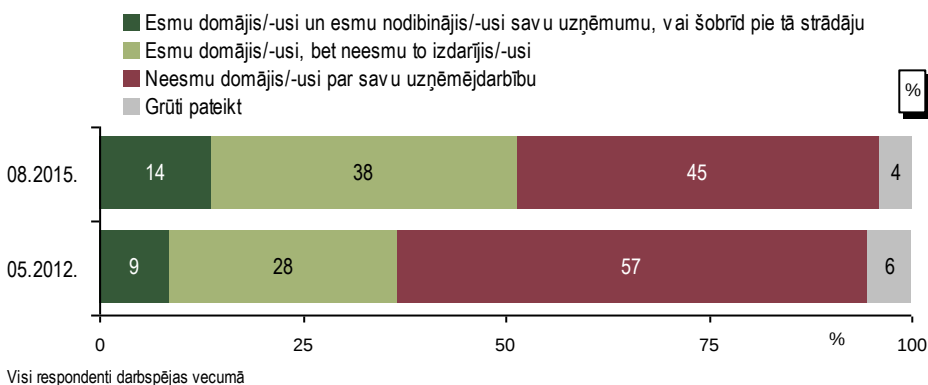
2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=797 Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 62 gadiem (ieskaitot)

Saskaņā ar aptaujas datiem 14% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju darbības vecumā ir domājuši un ir nodibinājuši savu uzņēmumu vai šobrīd pie tā strādā. To, ka ir apsvēruši iespēju uzsākt savu uzņēmējdarbību, bet nav to izdarījuši, atzina 38%, bet 44% respondentu vispār nav domājuši par savu uzņēmējdarbību.

Salīdzinot 2012. un 2015.gada aptauju rezultātus, vērojams, ka 2015.gadā respondenti darbības vecumā biežāk nekā pirms trīs gadiem atbildēja, ka ir domājuši par sava biznesa uzsākšanu un to ir arī nodibinājuši (vai šobrīd pie tā strādā) (2012.: 9%, 2015.: 14%), kā arī biežāk atzina, ka ir domājuši par uzņēmējdarbības uzsākšanu, bet nav sākuši šo ieceri realizēt (2012.: 28%, 2015.: 38%).

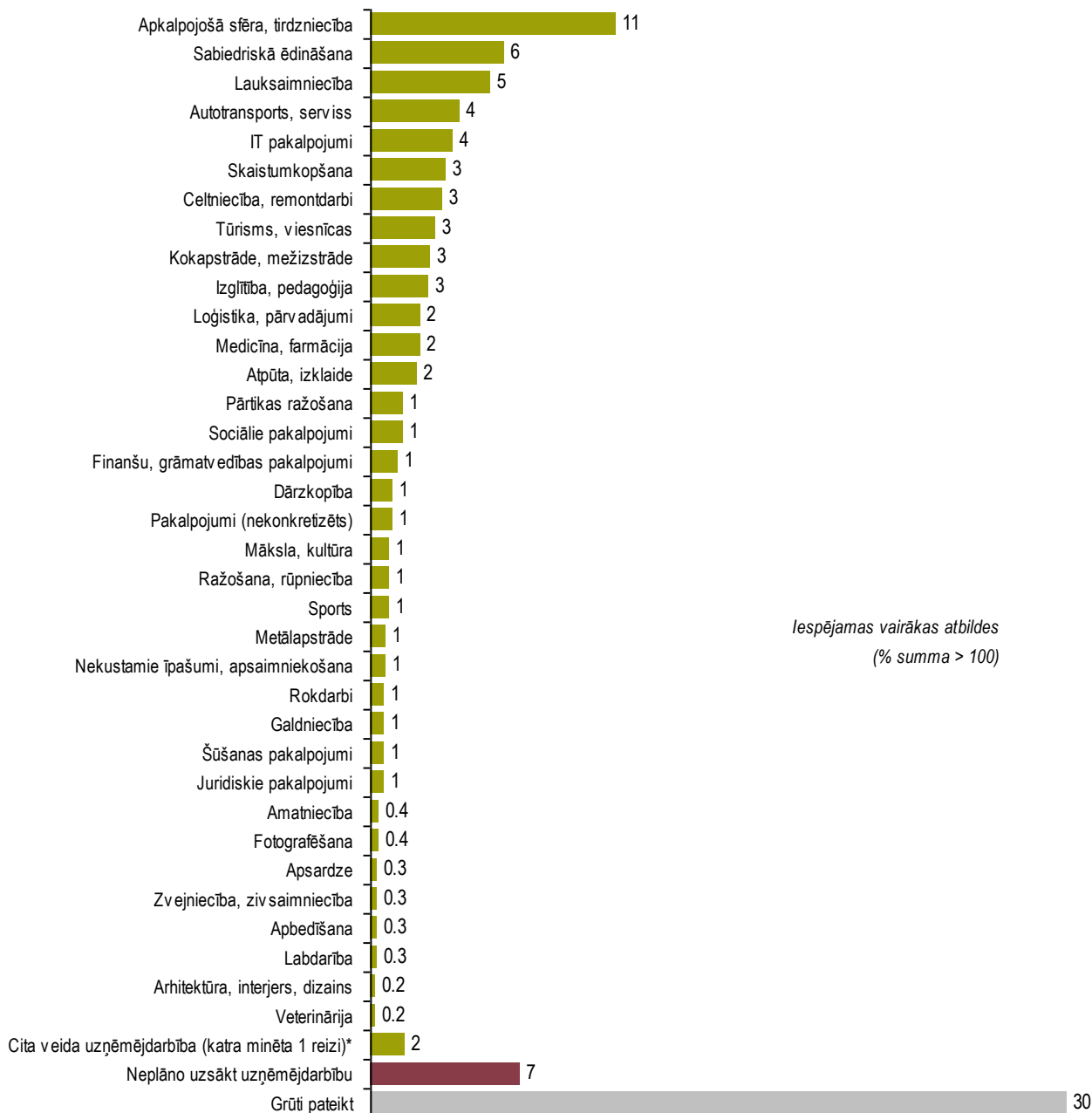
Vai esat kādreiz domājis/-usi uzsākt savu uzņēmējdarbību?

2012. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Kurā jomā Jūs, visticamāk, varētu dibināt jaunu uzņēmumu, ja nolemtu to darīt?

%

Iespējamās vairākas atbildes
(% summa > 100)

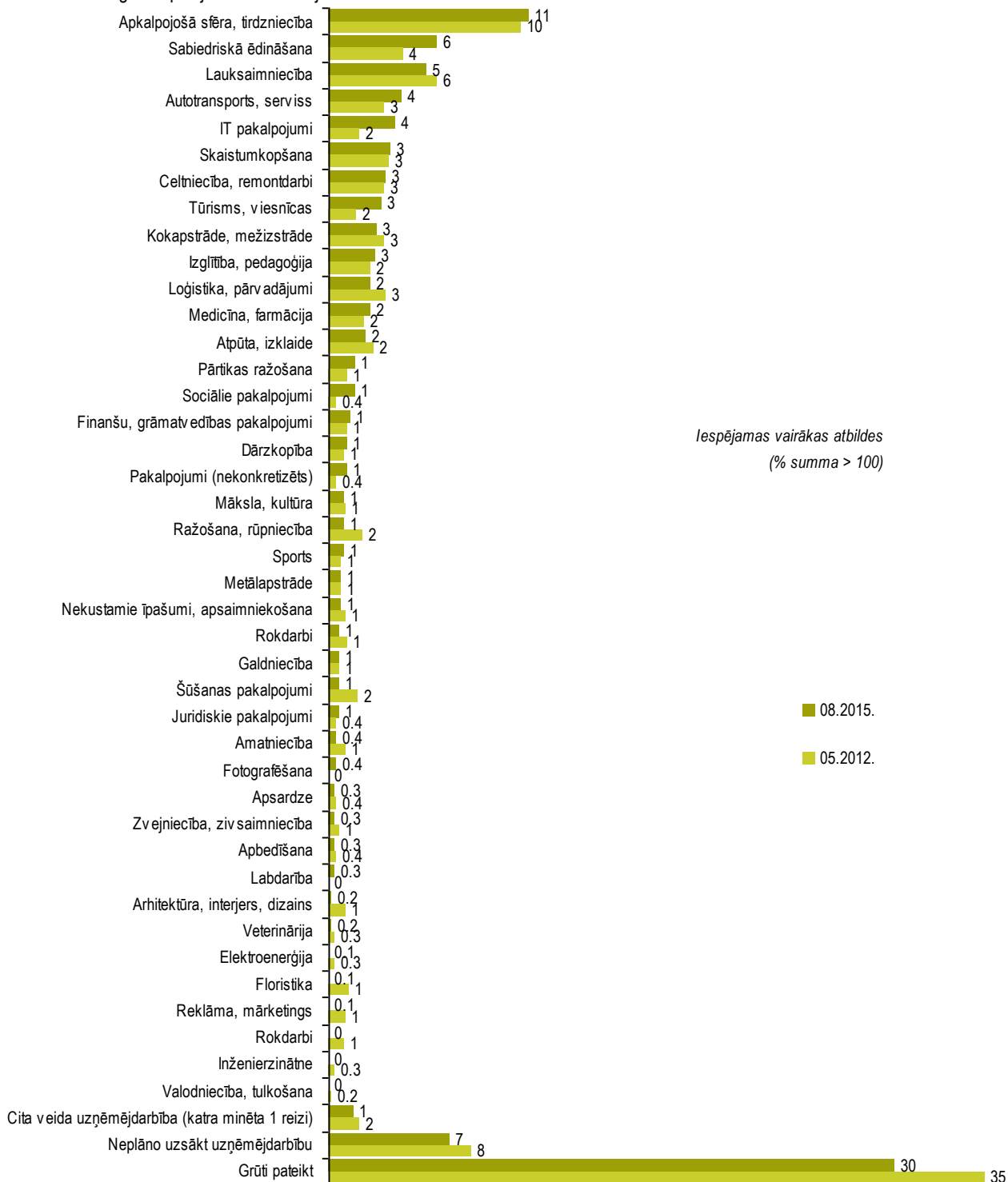
2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=797 Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 62 gadiem (ieskaitot)

*Kategorijā „Cita veida uzņēmējdarbība (katra minēta 1 reizi)” ietilpst: “atvērt gaisa balona vadīšanas kurss”; “ceļu būvniecība”; “detalizēta personāla atlases kompānija”; “elektroiekārtu ražošana”; “enerģētikas (alternatīvās) jomā”; “floristika”; “komunikācija”; “mediju jomā”; “meliorācija (dīķu rakšana)”; “uzņēmējdarbība”; “vides saglabāšanas un aizsardzības jomā”; “žurnālistika”.

Respondentiem vecumā no 18 līdz 62 gadiem (ieskaitot) lūdza raksturot, kurā jomā viņi, visticamāk, varētu dibināt jaunu uzņēmumu. Aptuveni 1/10 (11%) aptaujas dalībnieku atbildēja, ka realizētu to apkalpojošā sfērā, tirdzniecībā. 6% varētu dibināt jaunu uzņēmumu sabiedriskajā ēdināšanā, 5% - lauksaimniecībā, 4% - autotransporta jomā (t.sk. autoserviss), 4% - IT pakalpojumu jomā. Citas jomas nosauktas retāk. Jāpiebilst, ka 7% atbildēja, ka nevēlētos sākt uzņēmējdarbību, bet 30% nevarēja nosaukt konkrētu jomu.

Kurā jomā Jūs, visticamāk, varētu dibināt jaunu uzņēmumu, ja nolemtu to darīt?

2012. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Visi respondenti darbspējas vecumā

Iespējamās vairākas atbildes
(% summa > 100)

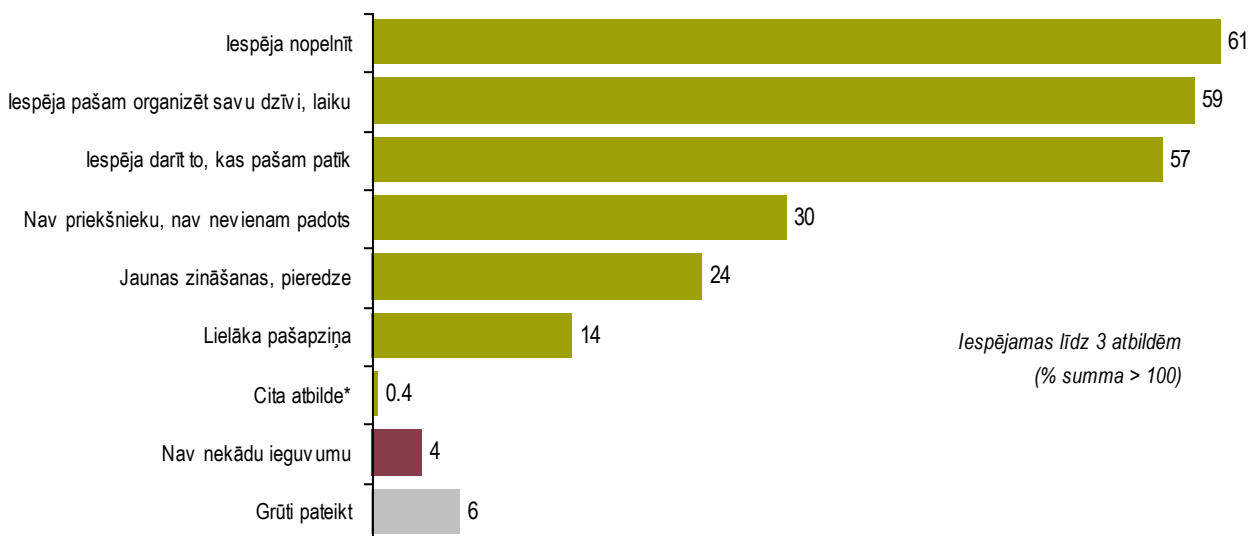
08.2015.

05.2012.

Līdzīgs jautājums respondentiem tika uzdots arī 2012.gadā. Veikto aptauju datu salīdzinājums liecina, ka 2015.gadā nedaudz biežāk nekā pirms trīs gadiem pētījuma dalībnieki starp jomām, kurās varētu sākt uzņēmējdarbību, minēja sabiedrisko ēdināšanu (2012.: 4%, 2015.: 6%) un IT pakalpojumus (2012.: 2%, 2015.: 4%).

Uzskati par ieguvumiem un zaudējumiem, veicot uzņēmējdarbību

Kā Jūs domājat, kas ir 3 būtiskākie pozitīvie ieguvumi no savas uzņēmējdarbības?

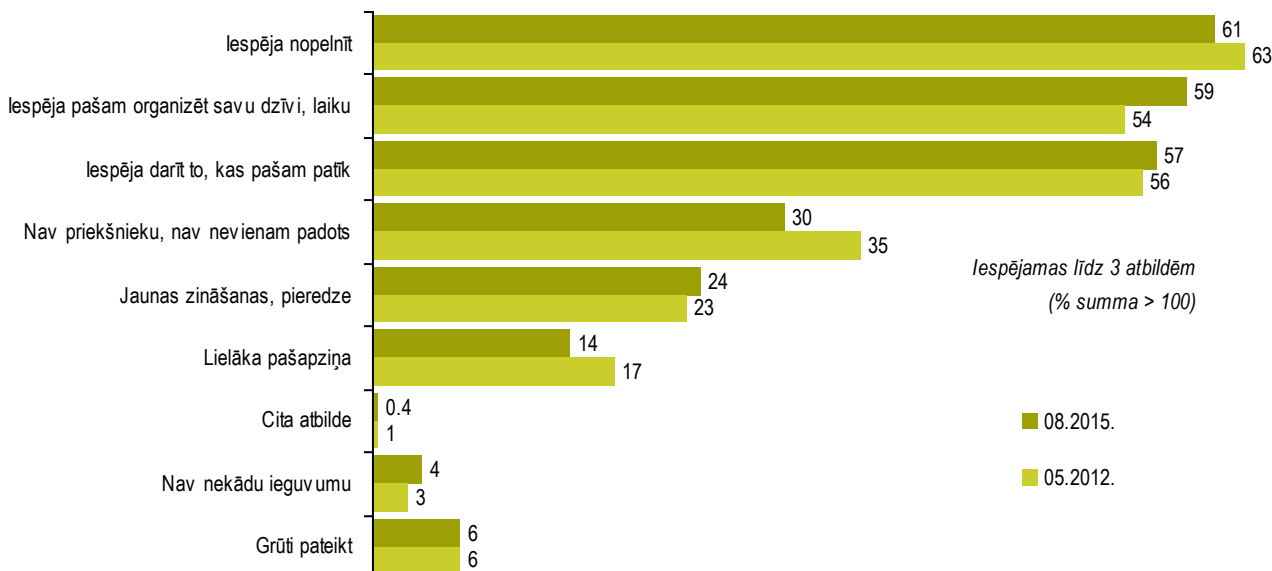
2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cita atbilde" ietilpst: "dot darba vietu daudziem" (minēts 1 reizi); "iespēja palīdzēt cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem" (minēts 1 reizi); "palīdzēt cilvēkiem" (minēts 1 reizi); "radīt prieku citiem" (minēts 1 reizi).

Lūgti raksturot, kādi ir trīs būtiskākie pozitīvie ieguvumi no savas uzņēmējdarbības, visbiežāk respondenti norādīja, ka tā ir iespēja nopelnīt (61%), pašam organizēt savu dzīvi, laiku (59%) un darīt to, kas pašam patīk (57%). Citi ieguvumi atzīmēti ievērojami retāk: 30% atbildēja, ka, veicot savu uzņēmējdarbību, pozitīvi ir tas, ka nav priekšnieku, 24% minēja jaunas zināšanas, pieredzi (24%) un 14% starp plusiem nosauca lielāku pašapziņu.

Kā Jūs domājat, kas ir 3 būtiskākie pozitīvie ieguvumi no savas uzņēmējdarbības?

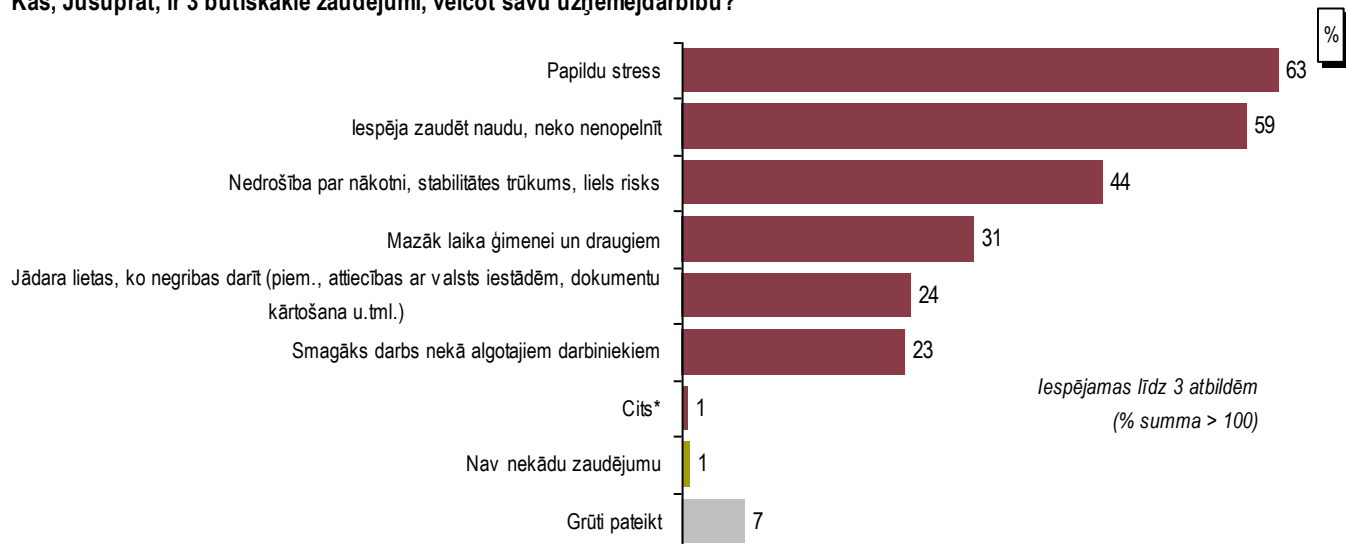
2012. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Visi respondenti

Salīdzinot 2012. un 2015.gada aptauju rezultātus, jāsecina, ka 2015.gadā starp savas uzņēmējdarbības ieguvumiem biežāk tika minēta iespēja pašam organizēt savu dzīvi, laiku (2012.: 54%, 2015.: 59%). Savukārt retāk nekā pirms trīs gadiem nosaukti tādi ieguvumi kā priekšnieku neesamība (2012.: 35%, 2015.: 30%) un lielāka pašapziņa (2012.: 17%, 2015.: 14%).

Kas, Jūsaprāt, ir 3 būtiskākie zaudējumi, veicot savu uzņēmējdarbību?

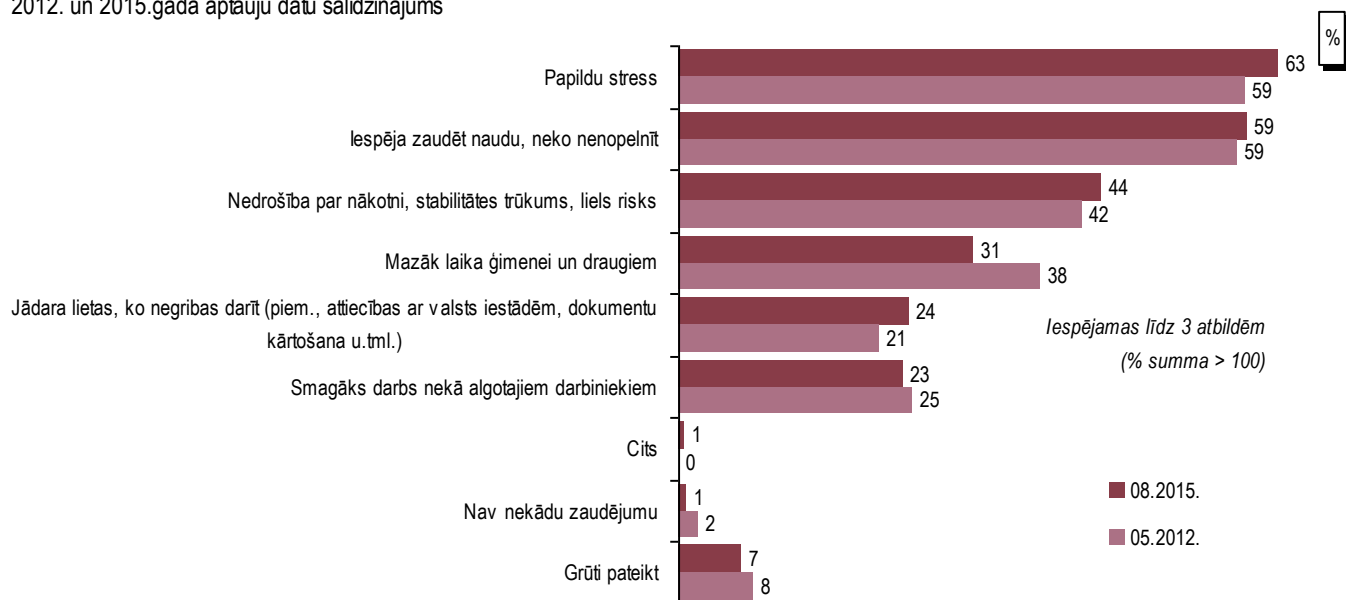
2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cits" ietilpst: "nodokļu slogs, nav iespējams normāli un godīgi maksāt darbiniekiem nodokļu politikas dēļ" (minēts 3 reizes); "atbildība par cilvēkiem, kuri pie tevis strādā" (minēts 1 reizi); "brīvlaika nav" (minēts 1 reizi); "vajadzīgs starta kapitāls" (minēts 1 reizi); "var trūkt kontakta, lai sekmīgi realizētu biznesu ("vajadzīgo cilvēku")" (minēts 1 reizi).

Raksturojot būtiskākos zaudējumus no savas uzņēmējdarbības, 63% respondentu uzskatīja, ka tas ir papildu stress. Salīdzinoši bieži tika minēta iespēja zaudēt naudu, neko nenopelnīt (59%). Nedrošību par nākotni, stabilitātes trūkumu, lielu risku minēja 44%, 31% par zaudējumu uzskatīja laiku, ko veltīt ģimenei un draugiem, trūkumu, 24% atbildēja, ka ir jādara lietas, ko negribas darīt, bet 23% - ka darbs ir smagāks nekā algotajiem darbiniekiem. To, ka nekādu zaudējumu nav, norādīja tikai 1%.

Kas, Jūsaprāt, ir 3 būtiskākie zaudējumi, veicot savu uzņēmējdarbību?

2012. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

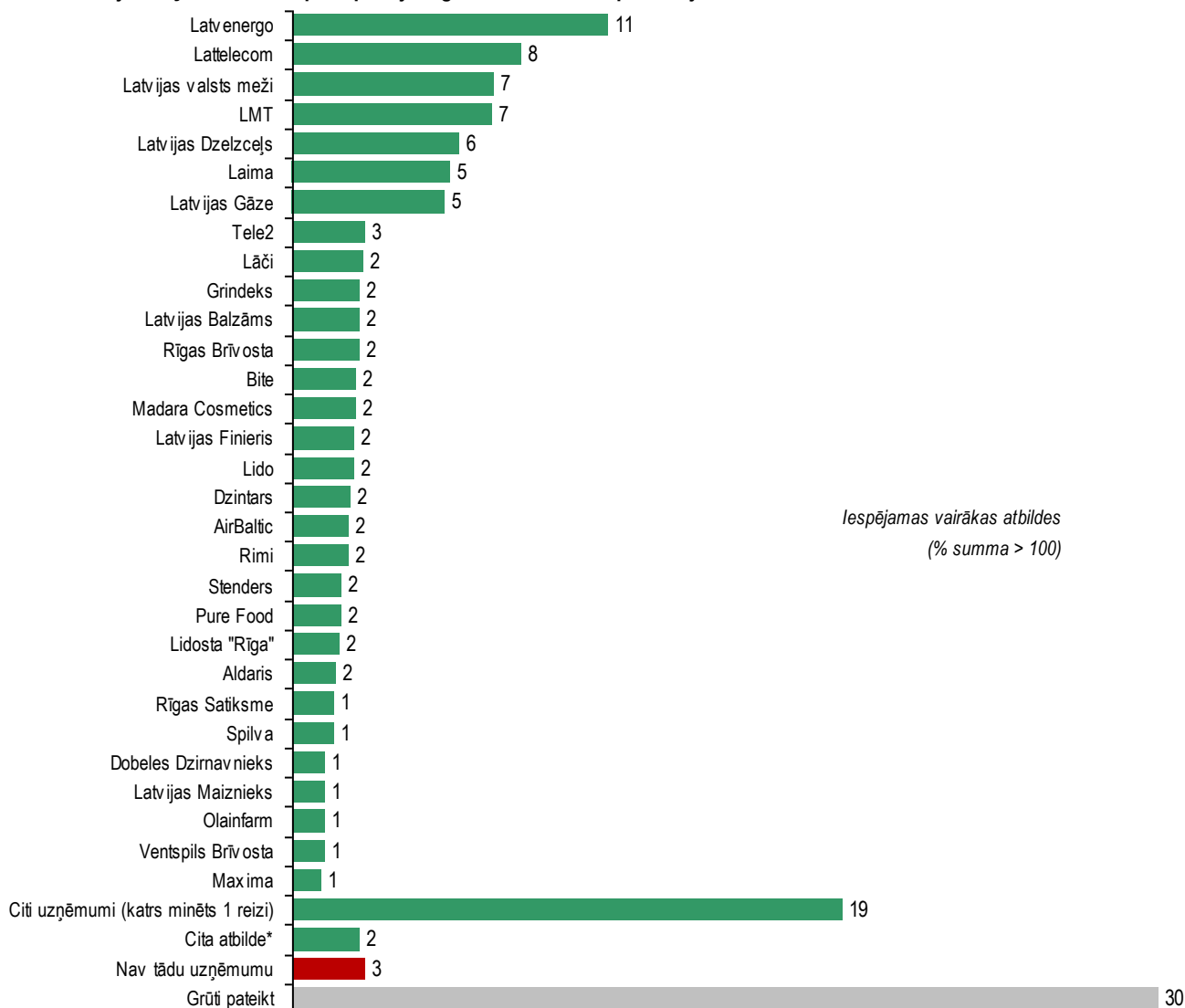

2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

Vērojams, ka 2015.gadā biežāk nekā 2012.gadā par zaudējumu, veicot savu uzņēmējdarbību, uzskatīts papildu stress (2012.: 59%, 2015.: 63%). Savukārt retāk nekā pirms trīs gadiem 2015.gadā respondenti minēja, ka atliek mazāk laika ģimenei un draugiem (2012.: 38%, 2015.: 31%).

Uzskati par uzņēmumiem – veiksmes stāstiem

Kuri 3 Latvijas uzņēmumi, Jūsaprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?

2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

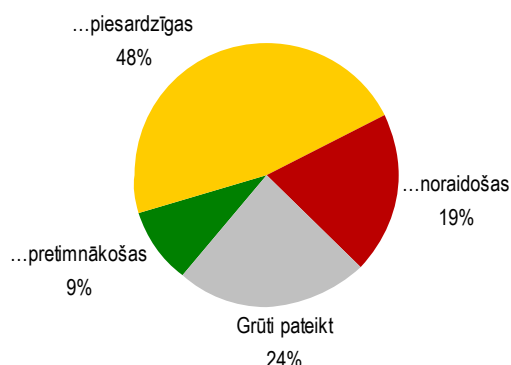
Grafikā attēloti dati par uzņēmumiem, kurus nosauca 1% un vairāk respondentu. Pilnu uzņēmumu sarakstu skatīt pielikumā.

*Kategorijā "Cita atbilde" ietilpst: "saliekamo koka riteņu bērniem ražotāji" (minēts 4 reizes); "kokapstrādes rūpnīcas" (minēts 2 reizes); "autobusu būvniecība Jelgavā" (minēts 1 reizi); "autobusu ražošana" (minēts 1 reizi); "autoosta" (minēts 1 reizi); "bioloģiskās gāzes iegūšanas iekārtas" (minēts 1 reizi); "briežu audzētavas" (minēts 1 reizi); "granulu ražotne" (minēts 1 reizi); "individuālie ģimenes uzņēmumi" (minēts 1 reizi); "kaut kādas Latvijas pretvēža zāles, nevaru konkrēti pateikt" (minēts 1 reizi); "Latvijas komercbankas" (minēts 1 reizi); "mazie sociālie uzņēmumi" (minēts 1 reizi); "mēbeļu uzņēmums Rēzeknē" (minēts 1 reizi); "mums tādi ir, jāprasa Dombrovskim" (minēts 1 reizi); "privātie bērnudārzi" (minēts 1 reizi); "uzņēmums, kurš ražo nano pulēšanas līdzekļus" (minēts 1 reizi); "vēja ģeneratoru bizness" (minēts 1 reizi); "visi kredītu uzņēmumi, kuri izsniedz ātros kredītus" (minēts 1 reizi); "zāļu ražotāji" (minēts 1 reizi).

Pētījuma ietvaros respondentiem lūdza nosaukt trīs Latvijas uzņēmumus, kurus, viņuprāt, varētu uzskatīt par veiksmes stāstiem. Jāpiebilst, ka atbilžu varianti šajā jautājumā netika piedāvāti. Kopumā aptuveni 2/3 (67%) nosauca kādu uzņēmumu, ko varētu uzskatīt par veiksmīgu: 11% minēja Latvenergo, 8% - Lattelecom, 7% par veiksmīgu uzskatīja „Latvijas Valsts Mežus”, 7% - LMT, 6% - Latvijas Dzelzceļu, 5% - Laimu un vēl 5% - Latvijas Gāzi. Citi uzņēmumi nosaukti retāk.

Uzskati par banku attieksmi pret jaunajiem uzņēmējiem

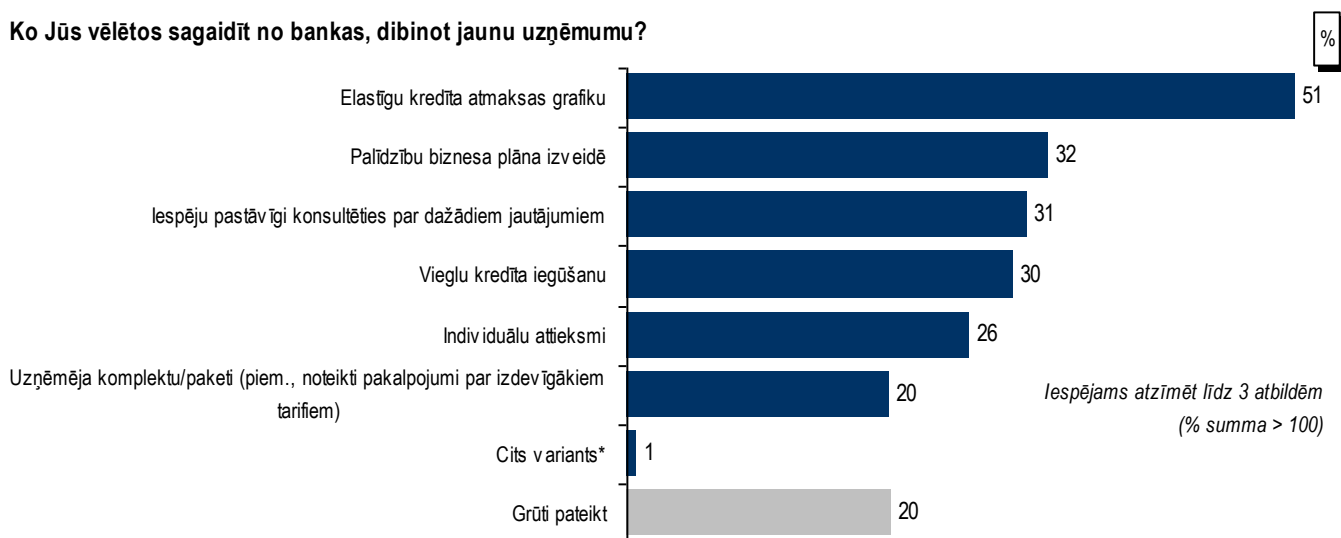
Kāda, Jūsaprāt, ir banku attieksme pret cilvēkiem, kuri vēlas dibināt uzņēmumu? Vai, Jūsaprāt, runājot par kredītu izsniegšanu uzņēmumu izveidei un attīstībai, bankas Latvijā visbiežāk ir ...

2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

Aptaujas dati liecina, ka tikai 9% respondentu uzskata, ka banku attieksme pret jaunajiem uzņēmējiem ir pretimnākoša. Aptuveni puse (48%) atbildēja, ka bankas pret cilvēkiem, kuri vēlas dibināt uzņēmumu, ir piesardzīgas, bet 19% pauda viedokli, ka bankas ir noraidošas. Jāpiebilst, ka aptuveni 1/4 (24%) respondentu nebija konkrēta viedokļa šajā jautājumā.

Ko Jūs vēlētos sagaidīt no bankas, dibinot jaunu uzņēmumu?

2015.gada 14.augusts - 27.augusts, N=1004 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cits variants" ietilpst: "aizdevums ar zemām kredītprocentu likmēm" (minēts 4 reizes); "bez % kredītu iesācējiem" (minēts 1 reizi); "pašam kredītņēmējam iepriekš jābūt ļoti sagatavotam un disciplinētam" (minēts 1 reizi); "pārstāt izturēties augstprātīgi un viszinoši" (minēts 1 reizi); "rūpīgi jāizvērtē kredītņēmēji, lai tik daudziem cilvēkiem nebūtu mokošu parādsaistību" (minēts 1 reizi).

Jautāti, ko viņi vēlētos sagaidīt no bankas, dibinot jaunu uzņēmumu, visbiežāk aptaujas dalībnieki atzīmēja, ka vēlētos elastīgu kredīta atmaksas grafiku (51%). Nedaudz mazāk kā trešdaļa atzina, ka vēlētos sagaidīt palīdzību biznesa plāna izveidē (32%), iespēju pastāvīgi konsultēties par dažādiem jautājumiem (31%), kā arī vieglu kredīta iegūšanu (30%). Nedaudz retāk respondenti norādīja, ka vēlētos individuālu attieksmi (26%) un uzņēmēja komplektu/ paketi (20%).

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR UZŅĒMĒJDARBĪBU

Dr. Aldis Baumanis, Biznesa augstskolas Turība Valdes priekšsēdētājs

Nemot vērā to, ka tautsaimniecībai ir izšķiroša nozīme valsts ekonomiskajā un līdz ar to attīstībā kopumā, jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums par uzņēmējdarbību ir uzskatāms par īpaši nozīmīgu. Turklāt atsevišķus jautājumus noteikti būtu vēlams papētīt dziļāk un darīt to atkārtoti. Pirmkārt, tas būtu attiecināms uz uzņēmējdarbības vides Latvijā vērtējumu. Ja kopumā tikai 23% respondentu to vērtē kā labvēlīgu, bet vairāk nekā puse - kā nelabvēlīgu (55%) un vēl 22% nav viedokļa šajā jautājumā, tad tas ir ļoti nopietns signāls kā politiķiem, tā arī valsts institūcijām, kas ir atbildīgas par šo jomu. Pētījums noteikti iegūtu, ja tiktu veikts atkārtoti gadu no gada un tiktu strukturēts, t.i. tiktu analizētas viedokļu izmaiņas par dažādiem uzņēmējdarbības vidi noteicošajiem faktoriem. Tas dotu iespēju novērtēt, kādu iespaidu uz sabiedrības viedokli atstāj dažādi politiku pieņemtie lēmumi, kā arī - kā to ietekmē ārējo faktoru izmaiņas. Iespējams, ka rezultātam šajā jautājumā ir arī kāda saistība ar atbildēm uz jautājumu par banku attieksmi pret jaunajiem uzņēmējiem, kur tikai 9% respondentu ir novērtējuši to kā pretimnākošu.

Kā pozitīva pārmaiņa ir minama gatavība uzsākt uzņēmējdarbību un intereses par to pieaugums. Trīs gadu laikā kāpums no 37% līdz 52% ir uzskatāms par būtisku un arī prasa dziļāku analīzi par faktoriem, kas to ir izraisījuši. Pieņemtu, ka viens no šādiem faktoriem varētu būt mikrouzņēmumu nodokļa ieviešana.

Zināms pārsteigums ir uzņēmumi, kas minēti kā veiksmes stāsti. Pirmajās vietās ir uz valsts uzņēmumu bāzes veidotie lielle uzņēmumi (piem. AS „Latvenergo”, AS „Latvijas valsts meži”, AS „Latvijas Dzelzceļš”), bet salīdzinoši maz ir minēti tieši vietējie uzņēmumi, kas, sākot attīstību „no nulles”, salīdzinoši īsā laikā ir sasnieguši visai augstus rādītājus, un patiešām ir uzskatāmi par veiksmes stāstiem. Šādi piemēri noteikti būtu vairāk izceļami un popularizējami, kas nākotnē varētu ietekmēt arī kopējo viedokli par uzņēmējdarbību Latvijā un izpratni par to.

Dairis Cālītis, Biznesa inkubatora Magnus mentors

Iedomājamies, ka visi Latvijas iedzīvotāji ir labi ārsti. Mums būtu veselīga valsts, vienīgi nav skaidrs, kurš par to maksātu. Uzņēmēji ir tie, kas rada ienākumus valstij, un tāpēc būtiski ir iesaistīt pēc iespējas lielāku iedzīvotāju skaitu uzņēmējdarbībā - vairāk uzņēmēju nozīmē lielāku skaitu nodokļu maksātāju, tātad lielākus ienākumus valstij.

Iepriecinošs ir fakts, ka, salīdzinot ar 2012.gadu, vairāk iedzīvotāju ir domājuši par uzņēmējdarbības uzsākšanu. Tas nozīmē, ka ir pieprasījums un, attīstot atbilstošu infrastruktūru (biznesa inkubatorus, sēklas kapitāla fondus, konsultantus/mentoros u.c.), ir iespējams iesaistīt uzņēmējdarbībā vairāk iedzīvotāju, jo viņi jau domā par šādu iespēju. Ar uzņēmējdarbību saistīto risku un grūtību apzināšanās arī ir apsveicama. Jo vairāk potenciālie uzņēmēji zina par grūtībām un ieguvumiem, jo mazāk būs nepatīkamu pārsteigumu un nepamatotas vilšanās. Nedaudz skumji, ka uzņēmējdarbības veiksmes stāsti asociējas ar lieliem valsts īpašumā esošiem uzņēmumiem, nevis jauniem, strauji augošiem „jaun-uzņēmumiem”.

Dr.oec. Margarita Dunska, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes asoc. profesore

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma otrajā daļā iedzīvotāji tika lūgti izteikt savu viedokli par uzņēmējdarbību. Tika jautāts gan par uzņēmējdarbības vidi Latvijā, gan par cilvēku attieksmi pret savas uzņēmējdarbības uzsākšanu, gan par banku attieksmi pret jaunajiem uzņēmējiem. Vērtējot uzņēmējdarbību kā ekonomikas attīstības pamatu, bija interesanti iepazīties ar cilvēku viedokli par šiem jautājumiem un ar to, vai cilvēki paši ir gatavi riskēt un iesaistīties uzņēmējdarbībā. Varēja arī redzēt, kā šis viedoklis mainījies, salīdzinot ar 2012.gadu, kad tika uzdoti līdzīgi jautājumi. Jāatzīmē, ka 3 gadu laikā ir notikušas diezgan lielas izmaiņas iedzīvotāju uzskatos par iespējām uzsākt savu uzņēmējdarbību. Vairāk cilvēku darbības vecumā atbildēja, ka jau to dara (2015.gadā:14%, 2012.gadā:9%), ievērojami vairāk cilvēku atbildēja, ka ir domājuši uzsākt savu uzņēmējdarbību (2015.gadā:38%, 2012.gadā:28%). Acīmredzot stabilāka situācija, salīdzinot ar 2012.gadu, kā arī citādākas iespējas nopelnīt un būt sava laika noteicējam vērtējums ļāva vairākiem cilvēkiem paust šādus uzskatus. Tai pašā laikā iedzīvotāji ārkārtīgi kritiski vērtē uzņēmējdarbības vidi Latvijā – ka tā ir labvēlīga, atzina tikai 23%

aptauji. Un pavisam interesanti aptaujāto iedzīvotāju uzskati šajā jomā izpaudās atbildēs uz jautājumu par rīcību gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas summas. 62% aptaujāto iegādātos lietas, kuras sen kārojas, bet 31% aptaujāto uzsāktu savu uzņēmējdarbību! Tas zināmā mērā saskan arī ar iepriekšējām atbildēm (apmērām trešā daļa domā par savu uzņēmumu, īstenībā tas ir diezgan daudz, ņemot vērā tendences šajā jomā), bet parāda arī, ka reāli cilvēki ne vienmēr ir gatavi to darīt, pat hipotētiski dodot priekšroku citām vajadzībām.

Jānis Endziņš, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs

Visbūtiskākais no rādītājiem jaunākajā „DNB Latvijas barometra” pētījumā ir tas, ka 55% respondentu Latvijas uzņēmējdarbības vidi novērtē kā negatīvu. Tam ir vairāki iemesli, kas tieši sasaucas ar valsts kopējo attīstību. Pirmkārt, nodokļu politika ir pilnīgi neparedzama, jo katru gadu budžeta izstrādes laikā “cipari” mainās neparedzamā progresijā, kā arī ierēdniecība meklē arvien jaunus “upurus”, no kuriem paņemt vairāk. Protams, ka pirmie ir uzņēmēji, bet tikai pēc tam liekie izdevumi tiek meklēti ministrijās un iestādēs. Tas dod ļoti negatīvus signālus biznesa videi, jo nepastāvība, lēmumu nepildīšana un nevēlēšanās dzirdēt realitāti ir īpašības, kas raksturo amatpersonu rīcību.

Protams, ir pilnīgi skaidrs, ka uzņēmējdarbības galvenais dzinulis ir peļņa, ko norādījis 61%, taču respondenti ļoti augstu novērtējuši arī citas priekšrocības, kas būtiski atšķir darba devējus no darba ņēmējiem – iespēja organizēt pašiem savu dzīvi (59%) un darīt to, kas patīk (57%). Ja ar šādu attieksmi mēs spētu veidot uzņēmējdarbības vidi, es ticu, ka tā attīstītos daudz straujāk un Latvijas ekonomika augtu ātrāk. Taču papildu stress, ko par trūkumu atzīst 63%, noteikti ir apstākļi, kas, iespējams, talantīgiem un varošiem cilvēkiem liek pārdomāt kļūšanu par uzņēmējiem. Manuprāt, ja biznesa vide tiktu veidota plānveidīgi, kad iedzīvotājiem būtu skaidri priekšnoteikumi par to, kā viņu kompānija izskatītos un darbotos pēc gada un pieciem gadiem, tas šo „stresa rādītāju” būtiski samazinātu, un vairāk cilvēku būtu gatavi no darba ņēmējiem kļūt par darba devējiem.

Katru dienu no Latvijas aizbrauc prom cilvēki, kuri ir vīlušies mūsu valstī. Ne vienmēr viņus raksturo ātras peļņas gūšana, bet bieži vien citi apstākļi - nespēja atrast labu darbu, nevēlēšanās uzsākt savu biznesu, neticība Latvijai kopumā. Audzinot jauno paaudzi, jāapzinās, ka ikviens cilvēks Latvijā ir vērtība. Mūsu kļūst arvien mazāk, tāpēc jādomā par izglītības sistēmas sakārtošanu, produktivitātes celšanu, augstajām tehnoloģijām un inovācijām, ilgtermiņa attīstības veicināšanu, eksporta palielināšanu un tādas valsts ekonomikas veidošanu, kas ir iepriekš paredzama un saprotama. Kamēr dzīvosim no viena budžeta līdz nākamajam vai arī no vienas algas līdz nākamajai, diez vai spēsim redzēt pozitīvas iezīmes Latvijas izaugsmē.

Juris Gulbis, SIA „Lattelecom” valdes priekšsēdētājs

Pētījuma dati par uzņēmējdarbības vidi Latvijā apliecina, ka respondentu vidū biznesa idejas vai jau konkrēti plāni par sava privātā biznesa izveidi joprojām pastāv. Teju trešā daļa respondentu atzina, ka, ja tiktu pie negaidītas naudas, to ieguldītu sava biznesa izveidē un attīstībā.

Turklāt, salīdzinot ar laiku pirms trīs gadiem, patlaban pieaudzis to iedzīvotāju skaits, kuri ir jau nodibinājuši (9%) vai darbojas sava biznesa izveides (15%) virzienā. Tas iezīmē ļoti pozitīvu tendenci - Latvijā attīstās uzņēmējdarbības gars, un tiek radīti arvien jauni uzņēmumi, kuri nodrošinās jaunas darba vietas.

Atzinīgi vērtējams, ka, attīstot biznesu, respondenti ir nosaukuši teju visas pārstāvētās nozares - visbiežāk tika minēta apkalpošana (11%) un sabiedriskā ēdināšana (6%), nevis ražošanas uzņēmumu izveide, kas nenoliedzami prasa padziļinātas zināšanas kādā no jomām, rūpīgu tirgus izpēti un investīcijas ražotnes izveidei.

Biznesa attīstībai būtiska ir uzņēmējdarbību veicinoša vide. Diemžēl 55% respondentu Latvijā to vērtē kā kritisku, sagaidot no valdības virkni uzlabojumu. Augustā, kad valdība strādāja pie nākamā gada budžeta, par 6 punktiem samazinājies valdības darba vērtējums, skaidri demonstrējot, ka arī valdības jaunās ieceres nodokļu politikas jautājumos un budžeta pildīšanā vēl vairāk pasliktina un degradē godīgu uzņēmējdarbības vidi Latvijā.

Šie rezultāti ir spēcīgs signāls un atgādinājums, ka svarīgi ir strādāt pie kompleksas uzņēmējdarbības vides uzlabošanas, kas sevī ietver prognozējamu, ilgtermiņa un veselīgu nodokļu politiku, administratīvā sloga mazināšanu, kā arī sistemātisku un kompetentu uzraugošo iestāžu darbību. Būtiski, ieviešot jaunus kontroles mehānismus vai veicot izmaiņas nodokļu politikā, vērtēt to ietekmi uz tautsaimniecību kopumā, nevis tikai pētīt šauru jomu.

Tāpat svarīgi ir turpināt nodrošināt atbalstu valstiski nozīmīgām nozarēm, piemēram, ražošanai vai lielu investīciju apguvei, kas ilgtermiņā nodrošina augstas pievienotās vērtības preču un pakalpojumu izveidi, tādējādi veicinot Latvijas ekonomisko izaugsmi un starptautisko konkurētspēju.

Visbeidzot, jāteic, ka ir patīkami, ka sabiedrība „DNB Latvijas barometra” pētījuma ietvaros kā vienu no veiksmes stāstiem Latvijā atzinusi SIA „Lattelecom”. Esam daudz strādājuši, lai attīstītu jaunus un unikālus pakalpojumus un ieviestu gudras tehnoloģijas, tādējādi kļūstot par mūsdienīgu telekomunikāciju un informācijas tehnoloģiju uzņēmumu

Inga Kārklīņa, SIA „Lāči” finanšu vadītāja

Gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas, līdzīgi kā vairums iedzīvotāju daļu iztērētu kārotu lietu iegādei, daļu ieguldītu akcijās, fondos, bet uzņēmējdarbībā gan pagaidām ne. Uzskatu, ka uzņēmējdarbības vide pašlaik ir vidēja - diezgan labvēlīga tā ir lieliem uzņēmumiem, bet tajā pašā laikā neprognozējama. Maziem uzņēmumiem tā ir nelabvēlīga un pārāk birokrātiska. Ja tomēr nolemtu uzsākt uzņēmējdarbību, tad to darītu IT pakalpojumu, atpūtas un izklaides sfērās.

Valts Kalniņš, Sabiedriskās politikas centra „PROVIDUS” pētnieks

Dažu gadu laikā Latvijā ir mazliet pieaudzis darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju īpatsvars, kuri nodibinājuši savu uzņēmumu vai pie tā strādā. Vēl vairāk pieaudzis to ļaužu skaits, kuri par savas uzņēmējdarbības uzsākšanu domājuši, bet nav to izdarījuši. Latvija noteikti neatšķiras no vairuma citu sabiedrību, kur aicinājums un praktiska gatavība pašiem nodarboties ar uzņēmējdarbību piemīt tikai sabiedrības mazākumam. Šajā kontekstā ir arī labi saprotama lielākās daļas gatavība kaut ko kārotu nopirkt, nevis uzsākt biznesu hipotētiskajā situācijā, ja cilvēks tiktu pie lielas naudas summas. Interesanti, ka šajos apstākļos, kur tikai 14% aptaujāto nodibinājuši savu uzņēmumu (vai strādā pie tā), vairāk nekā pusei respondentu tomēr ir viedoklis, ka Latvijas uzņēmējdarbības vide ir nelabvēlīga. Pamatots vai nepamatots, tas droši vien vismaz par dažiem procentpunktiem samazina cilvēkus skaitu, kuri ir gatavi izmēģināt veiksmi uzņēmējdarbībā. Vismaz netieši neticību privātai iniciatīvai pauž arī iedzīvotāju biežāk izteiktie uzskati par uzņēmumiem, kuri uzskatāmi par veiksmes stātu. No pieciem biežāk nosauktajiem visi ir valstij piederoši vai vismaz ar būtisku valsts dalību. Mērķtiecīga uzņēmējdarbības vides uzlabošana, par kuru tiktu prasmīgi pavēstīts arī sabiedrībai, kopā ar privātās uzņēmējdarbības veiksmes stāstu popularizēšanu droši vien varētu dažus cilvēkus, kas par biznesu tikai domājuši, pārvērst par īstiem uzņēmējiem.

Elīna Leimane, Valmieras Biznesa un inovāciju inkubatora vadītāja

Jāatzīst, ka salīdzinoši neprognozējamie valdības lēmumi attiecībā uz nodokļu politiku, pieejamiem atbalsta instrumentiem un citiem faktoriem, kas ir būtiski uzņēmējiem, Latvijas uzņēmējdarbības vidi padara arvien nepievilcīgāku gan ārvalstu investoriem, gan vietējiem iedzīvotājiem, kas redzams arī aptaujas rezultātos, jo vairāk nekā puse respondentu uzņēmējdarbības vidi vērtē kā nelabvēlīgu (55%). Šis ir ļoti spēcīgs signāls, kas jāņem vērā lēmumu pieņēmējiem.

Manuprāt, patlaban ļoti būtiski ar dažādām atbalsta aktivitātēm un instrumentiem uzrunāt un sasniegt to iedzīvotāju daļu, kuri apsver iespēju uzsākt savu uzņēmējdarbību, bet vēl nav to izdarījuši (38% aptaujāto), jo, iespējams, viņiem pietrūkst nepieciešamo resursu un zināšanu sava biznesa uzsākšanai. Arī tas, ka iedzīvotāji savās atbildēs norāda nepieciešamību, dibinot jaunu uzņēmumu, no bankas saņemt palīdzību biznesa plāna sagatavošanā un iespēju pastāvīgi konsultēties par dažādiem jautājumiem, apstiprina, ka jābūt gan finansiālam, gan konsultatīvam atbalstam.

Mikus Losāns, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Biznesa inkubatora vadītājs

Jauno uzņēmēju vidē ir ļoti bieži novērojams uzskats - "ja man būtu nauda, tad tik būtu bizness!". Taču praksē redzam, ka nauda tomēr nav fundamentāls faktors veiksmīgam biznesam. Piemēram, pie mums LU studentu Biznesa inkubatorā ir projekts „FCI Dogs”, kuram ir lieliska komanda un ļoti labi atrasta biznesa niša -

šķirnes suņu jomā. Viņi biznesu ir uzsākuši būtībā bez pašu ieguldījumiem, bet naudu ir piesaistījuši no diviem Latvijas grantu konkursiem. Tikmēr investori paši aicina viņus uz tikšanos, jo pēc nejaušas iepazīšanās jau ir ieinteresēti investēt uzņēmumā. „FCI Dogs” komanda uzrāda ļoti veiksmīgu biznesa attīstību, un viņiem ir milzīgs potenciāls būt par Latvijas veiksmes stāstu. Savukārt otrā skalas pusē - daļai no mūsu inkubatora projektiem mēs pašā sākumā esam piešķirušī finansējumu dažu tūkstošu apmērā, kas rada līdzīgus apstākļus paša finansējumam. Kopš naudas piešķiršanas ir pagājuši vairāki mēneši, bet komandu slinkums un nenoslīpētais biznesa modelis viņiem neļauj parādīt veiksmīga biznesa iezīmes. Tāpēc pilnīgi droši varu apgalvot, ka savas naudas ieguldīšana jaunajam uzņēmējam nedos būtiskas priekšrocības veiksmīga uzņēmuma izveidē, daudz lielāku lomu spēlē citi personības, prasmju, pieredzes un veiksmes faktori. Un ieguldīt paša naudu savā biznesā, ja neesi spēcīgi pieredzējis šajā jomā, nebūt nav prātīgs ieguldījums!

Salvis Roga, Ventspils Augsto tehnoloģiju parka valdes loceklis

Domājot par iedzīvotāju sniegtajām atbildēm par rīcību gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas summas, jāteic, ka Latvijā veicams vēl ļoti liels darbs gan uzņēmējdarbības vides pilnveidošanā (kas, starp citu, iet roku rokā ar valsts politisko vidi), gan iedzīvotāju izglītošanas un informētības jautājumos. Proti, dažādos pasākumos un kampaņās notiek cilvēku motivēšana iesaistīties uzņēmējdarbībā, tādējādi parūpējoties par sevi un savu nākotni, tomēr paralēli uzņēmējdarbības vide nepārtraukti tiek kropļota. Piemēram, ieviešam mikrouzņēmuma režīmu un tad pēc diviem gadiem izdomājam, ka jāpalielina šis nodoklis. Vai arī dažādi atbalsta mehānismi biznesa uzsākšanai - nav nepārtrauktības, neprotam saplānot savas darbības politiskā līmenī. Tāpat nav nekādas drošības par sociālajām garantijām (pensijas u.c.).

Un ar šādiem apstākļiem ir loģiski, ka cilvēki izvēlas šodienas labsajūtu - ceļojumu, māja, mašīnu u.c., nevis ilgtermiņa drošību un labsajūtu - savu uzņēmējdarbību, ieguldījumus objektos, kas nevis tērē, bet dod atdevi.

Tas, protams, nav veselīgas vides rādītājs, drīzāk no malas izskatās pēc nopietna pesimisma. Visai sabiedrībai pie šī vēl ļoti daudz jāstrādā, un tikai ilgtermiņā ir kaut kas maināms. Bet jāsāk ar vēlmi kaut ko mainīt. Tā politiskās un ekonomiskās vides veidotāju vidū manāma tikai epizodiski.

Uzņēmējdarbības vidi Latvijā kritiski vērtē 55% aptaujāto (jāpiebilst, ka to pašu iemeslu dēļ, kas iepriekš aprakstīti). Tas ir nopietns signāls, ka biznesa vide ir gaužām vāja. Šo sadaļu būtu lieliski izvērst kādā pētījumā, proti, kuri ir tie apstākļi, kas liek 55% respondentiem tā uzskatīt. Patlaban varam tikai pieņemt, bet kuri faktori ir primārie potenciālajiem topošajiem uzņēmējiem?

Tikmēr priecē, ka puse respondentu domā par savu biznesu. Pat ļoti priecē. Tas norāda, prozaiski izsakoties, šis zieds (Latvijas uzņēmējdarbība) vēl nav nokaltis, tajā ir dzīvības pazīmes. Proti, sabiedrība nav dumja, tā domā, tai ir idejas un īstenībā ir arī vēlme. Tikai nedrošība ņem virsroku. Un te atkal mēs atgriežamies pie nenoteiktības valstī, pie atbalstu viļņveidīgā režīma (te ir un te nav atbalsta).

Agnese Rutkovska, Latvijas Bankas ekonomiste

Jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums ir veltīts uzņēmējdarbībai, precīzāk – vēlmei un ierobežojumiem kļūt par uzņēmējiem, jautājumiem nedaudz atgādinot skolas sacerējumu rosinājumus pafantazēt par savu nākotni un vēlmēm. Tā kā ieceres ir pirmais solis plāna realizācijā, tad, nenoliedzami, tās ir svarīgas. Interesanti ir arī šos plānus paanalizēt laika gaitā un salīdzināt ar citām valstīm, tāpēc tēmas paplašināšanai līdzās šogad un 2012. gadā veiktajām „DNB Latvijas barometra” aptaujām izmantošu Eiropas Komisijas publikāciju "Flash Eurobarometer 354 - Entrepreneurship in the EU and beyond (2012)", kurā aptaujāti iedzīvotāji citās Eiropas Savienības dalībvalstīs un arī Islandē, Izraēlā, Norvēģijā, Šveicē, Turcijā, Brazīlijā, Krievijā, ASV, Ķīnā, Indijā, Japānā un Dienvidkorejā.

2015. gadā 14% Latvijas iedzīvotāju darbības vecumā atzīmēja, ka ir jau uzsākuši uzņēmējdarbību vai strādā pie tā. Vēl 38% atzina, ka domā par to, bet līdz aktīvām darbībām nav tikuši. Savukārt uzņēmējdarbības uzsākšanu pat neapsver 44% respondentu. Tikmēr šogad biežāk nekā pirms trīs gadiem respondenti izteikuši vēlmi uzsākt uzņēmējdarbību vai šo ieceri jau ir realizējuši, tā netieši liecinot, ka vēlme nodarboties ar komercdarbību ir augusi arī līdz ar tautsaimniecības izaugsmi.

2012. gadā vairākums ES dalībvalstu iedzīvotāju aptaujā minējuši, ka dotu priekšroku darba ņēmēja (algota darbinieka) statusam (58%), bet 37% - pašnodarbināto statusam. 2012. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu pašnodarbinātība ir kļuvusi mazāk pievilcīga perspektīva (pirms 6 gadiem 45% izteica vēlmi būt pašnodarbinātie). Šos rezultātus jau ir grūtāk interpretēt un saistīt ar ekonomiskās attīstības ciklu, jo tautsaimniecības attīstība Eiropas valstīs ir bijusi ļoti neviendabīga, un, ja kopumā var teikt, ka situācija ne vien Baltijas valstīs, bet Eiropas Savienībā kopumā 2009. gadā bija drūmāka nekā 2012. gadā, tad daudzviet, piemēram, Spānijā, Portugālē un jo īpaši Grieķijā, situācija tomēr ir pasliktinājusies.

Šī saistība ar ekonomiskās attīstības ciklu, manuprāt, ir gluži loģiska, jo laikā, kad visa valsts ekonomika kopumā pārdzīvo grūtākus laikus, biežāk sastopami bankroti, finansiāli zaudējumi, aug dažādi darbības uzsākšanas ierobežojumi, īpaši finansiālie, tad arī potenciālo uzņēmēju pulks mazinās – sak, nu nav tā komercdarbība viens vienīgs rožu dārzs, kur visiem ir iespēja kļūt stāvus bagātiem. Uzņēmējdarbība tomēr ir saistīta ar risku, ar stresu un citiem ne tikai pozitīviem aspektiem, ko aptaujā arī pamatoti norāda respondenti.

Ja salīdzina vēlmi būt par pašnodarbināto iepretim darba ņēmēja statusam, tad valstis uzrāda ļoti atšķirīgu situāciju. Lielākajā daļā ES valstu vairākums no respondentiem dod priekšroku darba ņēmēja statusam. Interesanti, ka vispārliciecināmo vēlmi būt par pašnodarbināto izsaka lietuvieši (58%), bet vismazāko - zviedri (22%). Latvija ar 49% respondentu izteikto vēlmi būt pašnodarbinātajiem ierindojas Eiropas Savienības līderu četriniekā (faktiski pieciniekā, ja ieskaita arī tolaik ārpus Eiropas Savienības sastāva esošo Horvātiju).

Ja palūkojamies arī tajos datos, kas ir pieejami par ne-Eiropas Savienības valstīm, tad jāsecina, ka citviet pašnodarbinātība ir nedaudz augstākā godā - piemēram, 82% turku, 63% brazīļu vēlas būt pašnodarbināti, savukārt "pretējā nometnē" atrodas norvēģi, no kuriem tikai 23% izsaka šādu vēlmi (līdzīgi kā Zviedrijā), un japāņi – arī 23%. Tiesa, Japānā ir rekordaugsts īpatsvars respondentu, kas neizvēlas nedz pašnodarbināto, nedz darba ņēmēju statusu.

Vēl starp paprātošanai interesantiem faktiem var minēt, ka sievietes vidēji biežāk nekā vīrieši izvēlas darba ņēmēju lomu un jaunieši vidēji biežāk nekā vecāka gadagājuma cilvēki vēlas būt pašnodarbināti. Tātad arī valstu dzimuma un vecuma struktūra noteikti ietekmē rādītājus, ne tikai „nacionālās īpatnības”.

Ir vēl kādi interesanti novērojumi apcerēs „kā būtu, ja būtu”, ko sniedz ieskats abos minētajos barometros. Jautājums – ko respondents iesāktu, ja tiktu pie lielas naudas summas? Ko darītu vidējais latvietis 2015. gadā? Lielākā daļa respondentu (62%) to iztērētu sen kārotu lietu iegādei (ceļojums, mašīna, māja u.c.), 31% sava rūpala uzsākšanai, un 25% naudu noguldītu bankā (respondenti varēja izvēlēties divas iespējas, tāpēc summā ir vairāk par 100%). Ko darītu vidējais eiropietis 2012. gadā? Eiropietis (domāts ES dalībvalsts iedzīvotājs) būtu vēl naskāks uz tērēšanu un noguldīšanu – 33% iegādātos māju, 27% naudu noguldītu, un tikai 17% domātu par ieguldījumu uzņēmējdarbībā (respondenti varēja izdarīt izvēli tikai par labu vienam scenārijam, tāpēc tiešā veidā abu barometru rezultāti nav salīdzināmi).

Pēc EuroBarometra rezultātiem sešās ES dalībvalstīs populārākā izvēle ir bijusi uzņēmējdarbības uzsākšana – Rumānija (54%), Bulgārija (44%), Latvija (34%), Lietuva (33%), Grieķija (28%) un Polija (28%).

Kopumā abu barometru rezultāti apgāž mītu, ka postpadomju valstīs ir zemu attīstīts "uzņēmēja gēns", gluži pretēji – vēlme ir, protams, vēl jautājums par tās realizēšanu. Nemaz nerunājot par jautājumu – vai vispār tas nepieciešams, vai pašnodarbinātība ar salīdzinoši zemu darba ražīgumu ir uzteicama salīdzinājumā ar darbu lielā uzņēmumā, kurš saražo krietni vairāk un attiecīgi spēj nodrošināt augstākas algas un lielāku peļņu?

Lai runā skaitļi! Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem darba ņēmēju īpatsvars Latvijā 2014. gadā bija 88.5%, darba devēju – 4.0%, bet pašnodarbināto personu - 6.8%. Vēl 0.8% ir neapmaksātas personas ģimenes uzņēmumā/privātp praksē vai lauku saimniecībā. Lai gan pašnodarbināto un darba devēju īpatsvars Latvijā ir zemāks nekā vidēji Eiropas Savienības valstīs, viszemākais pašnodarbināto un darba devēju īpatsvars ir divās Eiropas valstīs ar visaugstāko iedzīvotāju labklājības līmeni – Zviedrijā, Luksemburgā un ārpus Eiropas Savienības esošajā Norvēģijā. Savukārt lielākais pašnodarbināto personu un darba devēju īpatsvars ir Grieķijā, Rumānijā un Bulgārijā. Tas vien vedina domāt, ka liels pašnodarbināto īpatsvars diez vai ir uzteicams valsts politikas mērķis, jo diemžēl mazi uzņēmumi reti spēj nodrošināt tik augstu ražīgumu, lai varētu cerēt uz augsti attīstītu valstu labklājības līmeņa sasniegšanu. Tas gan neliedz šo ceļu izvēlēties cilvēkiem, kam ienākumu līmenis nav prioritārs, bet tiek dota priekšroka interesantam darbam, brīvam laika plānojumam un citām pašnodarbinātības priekšrocībām.

Noslēgumā vēl viena darvas karote apcerē par uzņēmēja gēnu Latvijā - fakts, kas vismaz mani ļoti skumdina un liek domāt, kas vispār mums ir labs paraugs komercdarbībā, ir atbildes uz jautājumu "Kuri trīs Latvijas uzņēmumi, Jūsaprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?". Visbiežāk respondenti minējuši "Latvenergo" (11%), "Lattelecom" (8%), "Latvijas valsts mežus" (7%), "Latvijas mobilo telefonu" (7%), "Latvijas Dzelzceļu" (6%), "Laimu" (5%), "Latvijas Gāzi" (5%). Tātad līderu sarakstā pārliecinoši dominē valsts kapitālsabiedrības un uzņēmumi ar nozīmīgu valsts kapitāla daļu, un vienīgais privātais zīmols ir "Laima", kas gan pēc tiesas un taisnības būtu saucams visas uzņēmumu grupas vārdā - "NP Foods". Iespējams, ka daļa no aptaujātajiem ir drīzāk ironizējuši par veiksmes stāstu, un nevar jau arī teikt, ka šīs valsts kapitālsabiedrības būtu kā noniecināmas, bet tomēr - ļoti gribētos sarakstā redzēt privātus uzņēmumus, kas galvenokārt ir vērsti uz eksportu. Iekarot arvien jaunus ārvalstu tirgus, tas ir patiesais uzņēmuma veiksmes stāsts, kas sniegtu arī lielāku artavu kopējai Latvijas attīstībai.

Dr. Andris Sarnovičs, Banku augstskolas rektors, asoc. profesors

„DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti par uzņēmējdarbību apliecina vispārējās tendences Latvijas sabiedrības attieksmē par biznesa uzsākšanu, un tās nav visai iepriecinošas. Kaut arī, salīdzinot ar 2012.gadu, šogad par 15% ir pieaudzis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir nodibinājuši savu uzņēmumu vai vismaz ir domājuši to darīt, pārsniedzot pusi no visiem respondentiem, realitāte neuzrāda būtisku aktivitātes pieaugumu.

Simptomātisks ir respondentu atbilžu sadalījums jautājumā par rīcību gadījumā, ja tiktu pie lielas naudas summas. Tikai 31% aptaujāto šādā gadījumā izvēlētos uzsākt savu biznesu, kamēr divtik aptaujāto naudu novirzītu kārotu lietu iegādei. Ceturtdaļa respondentu veidotu uzkrājumu, savukārt vēl mazāka daļa līdzekļus ieguldītu akcijās vai arī savā attīstībā (izglītībā, veselības uzlabošanā u.tml.). Sabiedrībā joprojām dominē orientēšanās uz patēriņu, neskatoties uz nesenās krīzes rūgtajām mācībām.

Rezervēto attieksmi pret uzņēmējdarbības uzsākšanu ietekmē arī negatīvais uzņēmējdarbības vides vērtējums – 55% aptaujāto to vērtē kā samērā vai ļoti nelabvēlīgu. Kaut arī lielākajai daļai šā viedokļa paudēju varētu būt tikai pastarpināts priekšstats par uzņēmējdarbības vides labvēlību vai nelabvēlību, tomēr diemžēl nav pamata apšaubīt šī vērtējuma patiesumu.

Jautājumā par jomu, kurā respondenti varētu dibināt jaunu uzņēmumu, minēts pietiekami plašs potenciālo jomu klāsts, un tas ir uzskatāms par pozitīvu rezultātu. Tomēr 7% respondentu, kuri neplāno uzsākt uzņēmējdarbību, var pieskaitīt arī konkrētu jomu neminējušajiem 30%, kuri visticamāk ir tikpat tālu no uzņēmējdarbības uzsākšanas. Zīmīgi, ka ieguvumus, veicot uzņēmējdarbību, respondenti saista ne tikai ar iespēju nopelnīt, bet arī ar dzīvesveida un darba stila maiņu kā vērtību.

Veiksmīgāko uzņēmumu izvēlē konkrētu kritēriju trūkums respondentu vērtējumā ļauj izdarīt pieņēmumu, ka noteicošais šajā gadījumā varētu būt zīmola spēks.

Klāvs Sedlenieks, sociālantropologs, Rīgas Stradiņa universitātes lektors

Gandrīz puse aptaujāto nav domājuši par savu uzņēmējdarbību (44%), bet vēl lielākai daļai aptaujāto ir ienācis prātā izveidot savu uzņēmumu, no kuriem gan tikai aptuveni trešā daļa ir arī nodibinājuši savu uzņēmumu.

Kopš 2012. gada vērojama pamanāma nosliece uz uzņēmējdarbības popularitātes pusi. Iespējams, ka tas saistīts ar kopējās vides lēnu, bet noteiktu nostabilizēšanos. Tas, ka vairāk nekā puse aptaujāto uzskata, ka uzņēmējdarbības vide ir samērā vai ļoti nelabvēlīga, ir jautājums par atskaites punktu. Globāli Latvija neizskatās nemaz tik slikti. Drīzāk šeit ir darīšana ar kopēju negatīvu attieksmi pret plašu spektru ikdienas aspektu. Konsekventi ar uzņēmējdarbības popularitātes pieaugumu nedaudz palielinās arī to cilvēku skaits, kam ir aptuvena ideja par to sfēru, kurā viņi varētu darboties. Acīmredzot visvairāk cilvēku domā par kāda veikaliņa vai kafejnīcas/restorāna atvēršanu, kam uz pēdām seko lauksaimnieciskās darbības. Tai pašā laikā interesanti, ka no visiem veiksmīgajiem uzņēmumiem, kurus vispār var nosaukt, pirmās vietas stabili ieņem uzņēmumi, kuri daļēji vai pat pilnībā pieder valstij ("Latvenergo", "Lattelecom", "Latvijas mobilais telefons", "Latvijas Dzelzceļš", "Latvijas valsts meži"). Privātīpašuma idejas aizstāvjiem šai ziņai būtu vērts pievērst uzmanību. Kopumā pastāv iespēja, ka uzņēmējdarbības popularitāte varētu vēl vairāk pieaugt, ja iedzīvotāji pārliecināties, ka vide ir pietiekoši draudzīga un finansētāji pietiekoši atvērti uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Starp „DNB Latvijas barometra” pētījuma jautājumiem par uzņēmējdarbību ir viens, kas ir devis tiešām interesantas un ļoti pamācošas atbildes. Tas ir – kuri uzņēmumi pēdējo piecu gadu laikā ir apliecinājuši sevi kā veiksmes stāstu.

Norādītajās atbildēs ir minēti daudzi uzņēmumi, no tiem 30 - vairāk nekā vienu reizi. Starp šiem 30 vairāk nekā puse ir tādu, kas šajā laikā tiešām sekmīgi attīstījušies. Taču tikai par vienu desmito daļu no tiem es varētu droši teikt, ka to panākumi varētu būt ievērojami pārsnieguši uz tiem liktās cerības. *LIDO* un *AirBaltic* šajā laikā ir izkluvuši no ļoti dziļām krīzēm, kas apdraudēja to pastāvēšanu. Tādas, par laimi, nebija *Olainfarm*, bet arī par šo uzņēmumu varētu teikt, ka tas ir ievērojami pārsniedzis prognozēto attīstības trajektoriju. Starp pārējiem ir tādi, kas noteikti nav uzskatāmi par veiksmīgiem, bet par vairākumu var teikt, ka tie ar rūpīgu ikdienas darbu pamazām krāj punktus un vienkārši attaisno uz tiem pamatoti liktās cerības.

Taču sarakstā neredzu nevienu uzņēmumu, kuru varētu saukt par apbrīnojamu, satriecošu, prātu skurbinošu veiksmi. Tādi Latvijā ir! Es par pēdējās piecgades Latvijas apbrīnojamāko uzņēmumu sauktu *SIA Mikrotīkls*, kas ir datortīklu iekārtu un programmatūras izstrādātājs, pārdevējs un konsultants. Tas ir izkarojis nozīmīgu vietu nozīmīgā augsto tehnoloģiju produktu nišā pasaulē, tā panākumi ir pietiekami lieli, lai nozīmīgi ietekmētu elektronikas nozari un nākotnē varbūt arī ekonomiku kopumā.

Par pārsteidzošiem varētu saukt arī divu nerezidentu apkalpošanā specializējušos lielāko banku panākumus. Latvijā ir vairāki strauji augoši koka māju ražotāji, par kuriem sabiedrība ir maz dzirdējusi — *Husvik*, *WWL Houses*, *Latlaft Norge* un citi. Ir daudz dažādu IT uzņēmumu, kas strauji palielina apgrozījumu. No uzņēmumiem, kas šajā laikā ienākuši Latvijā un strauji palielinājuši darbības apjomu, var minēt *Evolution Gaming Latvia*. Tas jau nodarbina aptuveni 1300 cilvēku, ziņo par vēlmi pieņemt vēl 500, bet par to ir dzirdējuši ļoti maz cilvēku.

Pamācība ir ļoti vienkārša — sabiedrība diezgan maz zina par uzņēmumiem, kuri virza mūsu ekonomikas attīstību un vēstīt tai par panākumu stāstiem var daudz vairāk.

Aiva Vīksna, uzņēmēja un Biedrības Līdere valdes priekšsēdētāja

Iepazīstoties ar respondentu viedokli un sajūtām par uzņēmējdarbību vidi Latvijā, jāteic, ka tās ir pozitīvas, ar stabilitātes un izaugsmes tendences iezīmi.

Te gan jāvērs uzmanība uz to, ka tomēr 55% respondentu uzskata, ka uzņēmējdarbības vide ir nelabvēlīga. Valdībai situācijas maiņa šajā jomā būtu jāizvirza kā pamatuzdevums, kuru risināt. Jāpiebilst, ka minētie rezultāti liecina arī par to, ka viss nav kārtībā un acīmredzot nākamā budžeta paketē paredzamās būtiskās nodokļu izmaiņas neveicinās uzņēmējdarbības vides uzlabošanu.

Izvērtējot iedzīvotāju atbildes uz jautājumu, ko viņi darītu, ja tiktu pie lielas naudas summas, skaidri redzams, ka lielākā daļa aptaujāto to notērētu. Tas liecina, ka vēlamies vairāk dzīvot šodienai, kas, protams, ir labi, jo stiprinām ģimenes vērtības un kopā atpūšamies pēc smagā darba cēliena. Bet, par ko vajadzētu tomēr domāt – uzkrājumu veidošana. Šeit es domāju ne tikai uzkrājumus bankā, bet gan vairāk uzkrājumu veidošanu nākotnei – bērni, pašiem papildu pensijai.

Otrs, aptaujas rezultāti norāda, ka gan valsts, gan privāto iniciatīvu vairāku gadu darbs – stimulēt, motivēt un uzsākt savu biznesu - tagad nes augļus. Liela daļa respondentu jau ir uzsākuši savu biznesu vai apsver šādu ideju. Tagad ir būtiski, lai valsts pārvalde nenoslāpētu šos pirmos iedīgļus, bet ļautu tiem izplaukt par krāšņiem ziediem.

Pārsteigumu neradīja respondentu atbildes par nozarēm, kurās viņi vēlētos uzsākt savu biznesu. Tās liecina, ka profesionāļi savā jomā uzsāk biznesu un kļūst par darba devēju, nevis darba ņēmēju. Tiesa, respondentu atbildes liecina arī par to, ka mums nav pietiekami daudz inovatīvu vai netradicionālu biznesa ideju. Turklāt, lai uzsāktu uzņēmējdarbību ražošanā, ir nepieciešams lielāks kapitāls. Nākotnē mums ir ļoti jādomā par eksportspējīgu biznesu uzsākšanu, jo Latvijas tirgus ir mazs.

Pozitīvi, ka biznesu respondenti asociē ar iespēju nopelnīt. Tas ir būtiski, jo viens no uzņēmējdarbības mērķiem ir gūt peļņu. Turklāt tas arī liecina, ka respondenti to uzskata par reālu iespēju. Un tikai pēc tam business tiek asociēts ar lietu darīšanu/radīšanu, kas pašam patīk, jo ne vienmēr, kas pašam patīk, patiks arī klientiem. Tas ir viens no būtiskiem faktoriem, kāpēc business paliek tikai hobija fāzē.

Uzsākot biznesu, ir jārēķinās arī ar faktoriem, kuri ietekmēs uzņēmējus. Kā viens no galvenajiem tiek minēts stress. Patīkami, ka respondenti to apzinās. Svarīgi ir zināt un plānot savu biznesu, lai stresa ierosinātāju paliktu mazāk. Uzņēmējiem jābūt gataviem stresam, lai tas viņus nepārsteigtu kā auksta lietus duša.

Ja mēs runājam par uzņēmējdarbību, tad laikam būtu jānedefinē, kas tas ir. Vai ar uzņēmuma veiksmes stāstiem mēs saprotam valsts monopoluzņēmumus vai tomēr privāto biznesu, kur jāiegūst katrs klients un kur nav garantēta noieta tirgus, kā arī kur uzņēmējs iegulda pats savu naudu. Un tikai no uzņēmēja prasmes būs atkarīgs uzņēmuma liktenis - būt vai nebūt. Tāpēc man liels prieks, kad „veiksmes stāstu” sarakstā redzēju tādus uzņēmumus kā "Lāči", "Madara Cosmetics", "Latvijas Finieris". Mums ir vēl daudz citu veiksmes stāstu.

Dr.sc.ing. Āris Žīgurs, AS Latvenergo galvenais izpilddirektors

„DNB Latvijas barometra” pētījuma datus pamanu gan atturīgi nogaidošu noskaņojumu, gan cerību uz uzlabojumiem nākamā gada laikā. Manuprāt, ļoti būtiski pētījuma dati ir par to, ka gandrīz viena trešdaļa aptaujāto apsver savas uzņēmējdarbības uzsākšanu, un, lai arī skaidrs, ka līdz realizācijai tiks neliels skaits, tā ir pozitīva tendence, kas apliecina vēlmi uzņemties iniciatīvu. Iespējams, daudzi darba ņēmēji vēlas izrauties no darbinieka statusa un kļūt par sava biznesa uzsācējiem, kā arī uzkrājuši pieredzi un uzskata, ka spēj saskatīt biznesam nepieciešamos attīstības scenārijus, tajā skaitā – auglīgu un mērķtiecīgu investīciju veikšanu.

Jāpiebilst, ka jaunākajā pētījumā par veiksmes stāstu atzīta AS Latvenergo. Tas sniedz gandarījumu, jo uzskatu, ka aptauja apliecina apzināti un sistemātiski veikta darba pareizību, proti – pēc iespējas nevainojamas kvalitātes elektroenerģijas piegādes nodrošināšana klientiem, draudzīga komunikācijas vide, plašas un ērtas norēķinu iespējas, mūsdienīgas klientu apkalpošanas formas. Klienti novērtē darbu, kas norit pastāvīgi un ilgtspējīgi.

„DNB Latvijas barometra” Nr.83 aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1004 respondenti
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (126 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 14.08.2015. līdz 27.08.2015.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR IeM PMLP Iedz. reģ. dati uz 19.02.2015.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīga	32.1	32.3	32.3
Pierīga	17.9	18.0	18.0
Vidzeme	10.4	10.1	10.1
Kurzeme	12.6	12.9	12.9
Zemgale	12.4	12.1	12.1
Latgale	14.6	14.6	14.6

DZIMUMS

Vīrieši	43.4	47.7	47.7
Sievietes	56.6	52.3	52.3

TAUTĪBA

Latvieši	59.2	58.6	58.6
Citi	40.8	41.4	41.4

VECUMS

18 - 24 g.v.	10.4	11.1	11.1
25 - 34 g.v.	20.4	20.8	20.8
35 - 44 g.v.	19.2	18.8	18.8
45 - 54 g.v.	16.6	19.1	19.1
55 – 74 g.v.	33.4	30.3	30.3

STATUSS

Strādājošie	62.8	64.5
Nestrādājošie	37.2	35.5

IZGLĪTĪBA

Pamatizglītība	11.2	11.2
Vidējā, vidējā profesionālā	59.1	58.7
Augstākā	29.8	29.4

PILSONĪBA

LR pilsoņi	85.4	85.4
Respondenti bez LR pilsonības	14.6	14.6

*Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.83 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – UZŅĒMĒJDARBĪBA

R1. Ko Jūs darītu, ja tiktu pie lielas naudas summas? Izvēlēties divas galvenās atbildes! (Izsniegt kartīti R1! Atzīmēt ne vairāk kā 2 atbildes)

Uzsāktu savu biznesu	1
Noguldītu bankā	2
Ieguldītu akcijās	3
Iegādātos lietas, kuras jau sen kāroju (ceļojumu, mašīnu, māju u.c.)	4
Ziedotu labdarībai	5
Cits variants (<i>norādīt!</i>).....	6
Grūti pateikt/ NA	8

R2. Kā Jūs patlaban vērtējat uzņēmējdarbības vidi Latvijā?

Tā ir ļoti labvēlīga	1
Tā ir samērā labvēlīga	2
Tā ir samērā nelabvēlīga	3
Tā ir ļoti nelabvēlīga	4
Grūti pateikt/ NA	8

R3. Vai esat kādreiz domājis/-usi uzsākt savu uzņēmējdarbību? (Viena atbilde!)

Esmu domājis/-usi un esmu nodibinājis/-usi savu uzņēmumu vai šobrīd pie tā strādāju	1
Esmu domājis/-usi, bet neesmu to izdarījis/-usi	2
Neesmu domājis/-usi par savu uzņēmējdarbību	3
Grūti pateikt/ NA	8

R4. Kurā jomā Jūs, visticamākais, varētu dibināt jaunu uzņēmumu, ja nolemtu to darīt?

(Intervētājs: lūdzu, pierakstiet pēc iespējas detalizētāk! Vajadzības gadījumā pārjautājiel!)

R5. Kā Jūs domājat, kas ir 3 būtiskākie pozitīvie ieguvumi no savas uzņēmējdarbības?

(Izsniegt kartīti R5, ne vairāk kā 3 atbildes!)

Iespēja nopelnīt	1
Iespēja pašam organizēt savu dzīvi, laiku	2
Iespēja darīt to, kas pašam patīk	3
Jaunas zināšanas, pieredze	4
Nav priekšnieku, nav nevienam padots	5
Lielāka pašapziņa	6
Cita atbilde (<i>norādīt, kas!</i>).....	7
Nav nekādu ieguvumu	8
Grūti pateikt/ NA	98

R6. Kas, Jūsprāt, ir 3 būtiskākie zaudējumi, veicot savu uzņēmējdarbību? (Izsniegt kartīti R6, ne vairāk kā 3 atbildes!)

Papildu stress	1
Smagāks darbs nekā algotajiem darbiniekiem	2
Iespēja zaudēt naudu, neko nenopelnīt	3
Nedrošība par nākotni, stabilitātes trūkums, liels risks	4
Mazāk laika ģimenei un draugiem	5
Jādara lietas, ko negribas darīt (piem., attiecības ar valsts iestādēm, dokumentu kārtošana u.tml.)	6
Cits (<i>norādīt, kas!</i>)	7
Nav nekādu zaudējumu	8
Grūti pateikt/ NA	98

R7. Kuri 3 Latvijas uzņēmumi, Jūsprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?

(Intervētājs: lūdzu, pierakstiet pēc iespējas detalizētāk! Vajadzības gadījumā pārjautājiel!)

1. _____
2. _____
3. _____

R8. Kāda, Jūsaprāt, ir banku attieksme pret cilvēkiem, kuri vēlas dibināt uzņēmumu? Vai, Jūsaprāt, runājot par kredītu izsniegšanu uzņēmumu izveidei un attīstībai, bankas Latvijā visbiežāk ir ...

...pretimnākošas	1
...piesardzīgas	2
...noraidošas	3
Grūti pateikt/ NA	8

R9. Ko Jūs vēlētos sagaidīt no bankas, dibinot jaunu uzņēmumu? (Izsniegt kartīti R9! Atzīmēt līdz 3 atbildēm!)

Palīdzību biznesa plāna izveidē	1
Vieglu kredīta iegūšanu	2
Elastīgu kredīta atmaksas grafiku	3
Iespēju pastāvīgi konsultēties par dažādiem jautājumiem	5
Uzņēmēja komplektu/paketi (piem., noteikti pakalpojumi par izdevīgākiem tarifiem)	6
Individuālu attieksmi	7
Cits variants (<i>norādīt, ko!</i>).....	8
Grūti pateikt/ NA	9

Atbildes uz jautājumu “Kuri 3 Latvijas uzņēmumi, Jūsaprāt, pēdējo 5 gadu laikā sevi ir apliecinājuši kā veiksmes stāstu?”

	Minēšanas biežums %
Latvenergo	10.8
Lattelecom	7.8
Latvijas valsts meži	6.9
LMT	6.8
Latvijas Dzelzceļš	5.7
Laima	5.4
Latvijas Gāze	5.2
Tele2	2.5
Lāči	2.4
Grindeks	2.3
Latvijas Balzāms	2.3
Rīgas Brīvosta	2.3
Bite	2.2
Madara Cosmetics	2.2
Latvijas Finieris	2.1
Lido	2.1
Dzintars	2.0
AirBaltic	1.9
Rimi	1.9
Stenders	1.7
Pure Food	1.7
Lidosta "Rīga"	1.6
Aldaris	1.5
Rīgas Satiksme	1.4
Spilva	1.4
Dobeles Dzirnāviņš	1.1
Latvijas Maiznieks	1.1
Olainfarm	1.1
Ventspils Brīvosta	1.1
Maxima	1.0
Aerodium	0.8
Draugiem.lv	0.8
Rīgas piena kombināts	0.8
Rīgas Piensaimnieks	0.8
Swedbank	0.8
Rēzeknes gaļas kombināts	0.8
Rīgas Miesnieks	0.7
Druva	0.6
Lauma	0.6
Hanzas maiznīca	0.6
Valmieras stikla šķiedra	0.6
Latvijas Pasts	0.5
Valmiermuiža	0.5
Latvijas Valsts ceļi	0.5
Liepkalni	0.5
Aizkraukles Banka	0.4
Citadele banka	0.4
Pure Chocolate	0.4
Statoil	0.4
Elvi	0.4

Ērenpreiss	0.4
Dimdiņi	0.4
Lazdonas piensaimnieks	0.4
Liepājas osta	0.4
Limbažu piens	0.4
Rīgas Siltums	0.4
LNT	0.4
Staburadze	0.4
Putnu fabrika Ķekava	0.4
Latvijas Banka	0.4
RE&RE	0.3
Merks	0.3
Tukuma piens	0.3
Rīgas Centrāltirgus	0.3
Cēsu alus	0.3
UPB	0.3
DNB banka	0.3
TOP	0.3
Liepājas autobusu parks	0.3
Very berry	0.3
Ošukalns	0.3
Baltcom	0.2
Cido	0.2
Rīgas tirdzniecības osta	0.2
LEC	0.2
Nordeka	0.2
Severstallat	0.2
Latvijas piens	0.2
Druvas saldējums	0.2
AirDog	0.2
Arčers	0.2
Elpa	0.2
Latraps	0.2
SEB banka	0.2
Stāļi	0.2
CSDD	0.2
Mego	0.2
Narvesen	0.2
Positivus	0.2
Splendid Palace	0.2
Emīla Gustava šokolāde	0.2
Rietumu banka	0.2
Kurbads	0.2
Preiļu siers	0.2
Latvijas kuģniecība	0.2
Andele Mandele	0.2
HK Dinamo	0.2
Rīgas Dzirnāviņš	0.2
LNK Group	0.2
Straupe	0.2
Viasat	0.2
Aurora	0.2
Cesvaines piens	0.2

	Minēšanas biežums %
Eklērs	0.2
Kurekss	0.2
Lielezers	0.2
Avoti SWF	0.2
Skrīveru saldumi	0.2
Smiltēnes piena kombināts	0.2
Mēness aptieka	0.2
Citi uzņēmumi (katrs minēts 1 reizi)*	18.8
Cita atbilde	2.3
Nav tādu uzņēmumu	2.5
Grūti pateikt	29.6

*Kategorijā „Citi uzņēmumi (katrs minēts 1 reizi)” ietilpst: "A/S "Diāna"; "A/S Balta"; "Abavas vīni"; "Adugs"; Aeroforts; Agrofirma Tērvete; Alumax group; alus darītava "Malduguns"; "AmserV motors"; "Ardeks"; "Atea"; "Auto prieks"; "autoskola Mustang"; "Ādaži"; "Baltic XL - alkohola vairumtirgotājs"; "Bauskas alus"; "Binders"; "Brenguļu alus"; "Brīvais vilnis"; "Bucher schoerling Ventspilī"; "Cēsu gaļas kombināts"; "Cherry picking"; "Čili pica"; "Daugavpils lokomotīvu rūpnīca"; "Daugavpils maiznieks"; "Dip Dap"; "Dobeles svecēs"; "Dona Jēkabpils"; "Dona maizes ceptuve"; "Double coffee"; "Dr. Lūkina acu klīnika (veiksmīgi piesaista skandināvu klientus)"; "Drogas"; "East metal"; "Eiro life technologies"; "EKO Getliņi"; "Elagro trade"; "Elkor"; "Energoavots"; "Engurē zivju cehs Unda"; "ERGO EBF metālkonstrukcijas ražotne"; "Eurooptieka"; "Expo bank"; "Forevers"; "Gamma-A"; "Gaujas koks"; "Ghetto games"; "Giraffe visual"; "Hanzas elektronika"; "Hartvik"; "Hotel Latgale"; "I - dejas māja"; "Iecavnieks akciju sabiedrība"; "inbox.lv"; "Jāņa Rozes izdevniecība"; "Jelgavas gaļas kombināts"; "Jelgavas maizes ceptuve"; "Jelgavas Miesnieks"; "Jūrmalas mežaparki"; "Kalnciema kvartāls"; "Kauguru sporta centrs, nosaukumu neatceros"; "Klīppan Saule"; "Kokaļa z/s"; "Komerbanka"; "kosmētikas uzņēmums Avon Cosmetics"; "Krāslavas piens"; "Kronospan"; "Kuldīgas maize"; "Kurzemes degviela"; "Kurzemes gaļasaimnieks"; "Kūdras enerģija"; "Kvist"; "Lateko food (bērnu pārtika)"; "Latgales Keramikā"; "Latgales piens"; "Latvijas Gumijlēcšanas klubs"; "Latvijas Nafta"; "Latvijas piens"; "Latvijas tilti"; "Lačplēsis"; "Lielbāta"; "Liepājas alus"; "Liepājas metalurģis"; "Liepājas zivju konservi"; "Lukoil"; "Lursoft"; "Madonas maiznieks"; "Mangali"; "Mantess"; "Mārtiņa Bēkereja"; "Mārtiņš Sirmāis un viņa restorāns Rīgā"; "metālapstrādes rūpnīca Sperre Baltic"; "mēbeļu ražotne Piebalgā (Wenden Furniture)"; "Mikrotik"; "Mikrotikls"; "Mobilly.lv"; "Moduls Rīga"; "MŪ siera"; "Namdaru darbnīca - rīko izklaides pasākumus bērniem brīvā dabā"; "Nākotnes gaļas pārstrādes uzņēmums"; "Neste"; "NOLO"; "Nordea banka"; "ogļu termināls Ventspilī"; "Ogres trikotāžas kombināts"; "olu ražotne Rasas"; "Otrā elpa - labdarības veikals"; "piena kombināts Mālpils"; "Preiļu siera"; "Prisma"; "privātais zoodārzs - Smuļš"; "Raganā maiznīca "Flora"; "Rankas piens - laba, garšīga produkcija"; "Rāmkalni"; "Rēzeknes autobusu parks"; "Rēzeknē Latvijas bērzs"; "Rīja"; "Rīžskij dvorik"; "Rīgas finieris"; "Rīgas gaļas kombināts"; "Rīgas kuģniecība"; "Rīgas meži"; "Rīgas sporta nams"; "Rīgas Tehniskā universitāte"; "Rīgas ūdens"; "Rubate"; "Rubeņi gaļas labie kūpinājumi"; "Rūjienas saldējums"; "Sadales tīkli"; "SAF tehnika"; "Sala"; "Saldus pārtikas kombināts"; "Selko"; "Sencis - mēbeļu ražotāji - pieņemamas cenas"; "SIA Akva Brambis"; "SIA Antaris"; "SIA Anteks"; "SIA Ciedra"; "SIA Felici, uzņēmums, kurš ražo veselīgus brokastu muļšus"; "SIA Grunters"; "SIA Halm"; "SIA Kurzemes sēklas"; "SIA Laflora"; "SIA Milzu (pārslas)"; "SIA Mobilukss"; "SIA Olimps"; "SIA Salmo"; "SIA Sprūževa"; "SIA Tieto"; "Siguldas pilsētas kamanīņu trase"; "Siguldā - stādu audzētava Pilādži"; "Silvanols"; "Skonto būve"; "slimnīca Gailezers"; "SMS credit"; "Speed up bike"; "Stradiņa Universitāte"; "Straupes piensaimnieks"; "Supernetto"; "sveču rūpnīca Ventspilī"; "Svētes maize"; "Šlokenbekas muiža"; "Talsu piens"; "Tērvetes alus"; "Tērvetes dabas un tūrisma centrs"; "Trikātas siera"; "TV3"; "uzņēmums, kas ražo Ekselence saldējumu (Food Union)"; "Užavas alus"; "Valguma pasaule"; "Valtor"; "veikals Modes zona"; "veikalu ķēde Depo"; "Velve SIA"; "Venden"; "Ventpils nafta"; "Veselības centrs 4"; "Via"; "Vidzemes metālserviss VMS"; "Viola stils Jēkabpili"; "Workingday Latvia"; "Z/S "Adzelveši" - kaņepju izstrādājumi"; "Z/S Neslinko"; "zemnieku saimniecība Vanadzīņi"; "zemnieku saimniecība Viksniņas"; "Zib (drēbes - apģērbi)"; "Ziegler mašīnbūve"; "Z-light"; "Zusa dēļu ražotne"; "Zvaigzne ABC".

Papildu informācija:

Teika Lapsa

DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja

Tel. 29161561

E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv